

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

# A HÉT

## POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések  
felvétele ugyanott.

— Budapest, január hó 30. —

### Krónika.

#### Hohenberg hercegnő.

— jan. 28.

Megelevenedett mese, vagy valami régi szép, andalító lovagregénynek, amit gyermekkorunk óta nem tudunk elfelejteni; ujjáéledő jelenete lehetett az, amikor Hohenberg Zsófia hercegnő, a trónörökös neje először vonult be a Hofburg márványtól és aranytól csillogó termeibe mint elismert tagja az uralkodóháznak, aki a főhercegnők közé sorakozik.

Talán csak a Jókai tolla tudná méltón megírni azt a jelenetet, amikor »Európa első gentleman«-je, a király, az aggkorában is mindig levante és mindig lovag, lehajolt, hogy felemelje a hercegnő leejtett legyezőjét. Ez a mozdulat nem csupán a nyolczvan esztendő s tölgyfa derekának a meghajlása volt az asszonyi bűbáj, fejedelmi rangra született szépség és természetes fenség virága előtt, hanem más is és az előbbinél nem csekélyebb jelentőségű dolog. Hogyan is fejezzük ki, hogy mi? Ujabb csillanása annak a meseerejű varázshatalomnak, amely a trón közvetlen közelébe predesztinált női tökéletesség előtt megnyitja a legnehezebben csikorgó, legsúlyosabb érczből vert kapunak, a spanyol etikettnek, az aczéllá vált hagyományoknak, a két szárnyát is. Harmadik sugárszála a korona ama fényének, amely immár ott csillog a Hohenberg Zsófia hercegnő homlokán.

Amikor Ferencz József beleegyezését adta nemcsak mint császár, nemcsak mint király, hanem mint családfő is abba, hogy unokaöccse, két trónjának és ezer hatalmának a várományosa feleségül vegye Chotek Zsófia grófnőt, akkor csillant meg először a korona fényenergiájának ez a sziderikus ragyogása. Akkor a családfő szólt, a világ egyik leghatalmasabb és legdicsebb multu családjának a feje, méltónak ítélve a saját véréhez ezt a fejedelmi értékű tökéletességet.

Azután, másodszor az uralkodó szava csendült meg, az ő keze fonta a második sugárkört, amikor megadta Hohenberg Zsófia hercegnőnek a »fenség« címeket s ezzel az egyenlőjogúságot az uralkodó család összes tagjaival.

De most, harmadszor, a fenkölt lelkű, valóban királyi jellemű ember hajolt meg a másik fejedelmi

lény előtt és úgy érezzük, hogy ezzel tette fel a legnagyobb sugárszál koronáját előbbi elrendeléseire...

\*

Hohenberg Zsófia hercegnő ez óta az udvari bál óta ragyog asszonyi tökéletességének abban a teljes fényében, amelyet külső és belső adományaival kétség-telenül, sorsszerűen el kellett érnie. És elgondolkodva sorsán, azt kell éreznünk, hogy csakugyan van Gondviselés is, nem csupán véletlen, nemcsak vakeset, mert Hohenberg Zsófiáról a csillagokban kellett már, a születésekor elvégezve lenni, hogy pályája magas ivben szálljon fel egészen a trón régióig. Van Gondviselés és van igazságszolgáltatás is ezen a világon, nemcsak igazságtalanságok és véletlenségek vannak. Logikus igazságfolyamat volt, hogy Hohenberg Zsófia elérkezzék a számára már bölcsőben kijelölt helyre, a jövő habsburgi császár és magyar király oldala mellé.

\*

A konopisti kastélyból és a Belvedere-palotából kevés hír érkezik a világ elé. A trón és a trón közelének a levegője természetesen s az uralkodással összefüggő gondolat lényege szerint is zárkózott, nyugodt, hűs, csaknem hideg. A hang benne csak lassan kél és csak hosszú, csendes hullámveréssel érkezik el más régiókba. Hiszen a fejedelmi palota csaknem testvére a templomnak és a templom csak ünnepnapokon telik meg zsongással és ünnepi hangokkal, hétköznapiakon a csend, a magasztos némaság, a hallgatás a lakója.

Ferencz Ferdinándról, a nejeről és a családjáról is csak kevés hang érkezik. De e halk, ritkán csendülő hangok is gyönyörű melódiát, teljes harmóniát jelentenek. Két szívnek és velük egyhangoltságú szíveknek az együttdobbanását, ami a legesodálatosabb akkord teljességet jelent, a nászinduló örökkévaló zengését, a szférák földre szállt zenéjét. Ami hír érkezik, az mind azt mondja, hogy Hohenberg Zsófia, aki mint leány a női tökéletesség inkarnációja volt, mint asszony is tökéletes, mint hitves példakép, mint anya ideál, mint urnő hódolatot keltő.

Amikor azután néha-néha megzendülnek az ünnepi harsonák, amikor felzug a két ország égboltozatától visszavert örömnep világraszóló csengése, akkor is minden hang, minden akkord, minden örvendő harsogás a Hohenberg Zsófia diadalát hirdeti.

Ő válik középpontjává az ünneplésnek, az ő homlokán ragyog a hármás fénysugár és egyetlen ősz fejen két hatalmas korona előtte hajlik meg felséges tiszteletadásra.

Király nem hódolhat, de a király népeinek is a szimbóluma: két ország minden népe hódolt Hohenberg Zsófia előtt abban a főhajításban.

Arne.

## Mária-ének.

Én Máriám, meghódolok neked.  
Ki mértéket nem tudtam vágyaimban,  
Leszek jó, engedelmes gyermeked,  
S buzgón tenéked áldozom, amim van.

Add nékem tisztaságod, én anyám,  
Ne égjek el a minden férfi poklán,  
Mert lásd, ifju vagyok s vár még reám  
Sok telhetetlen asszony és konok lány.

Alázatos leszek, mint egy cseléd.  
Immár nem gyűlölök és kit se bántok,  
Sarutlan, meztelen jövők elé,  
Szegény, kifosztott, zaklatott zarándok.

Meggyónok néked és megáldozok,  
S te áldd meg azt, ki vezekelni indul.  
Mert elkapatták őt a gonoszok,  
De megbánás van benne vétkeim tul.

Cilíciumnak fond körém karod,  
Kámzsának add rám gyenge nászi selymet,  
S ha testem ölelésekkel marod,  
Elnyertem a legistenibb kegyelmet.

S megáldozok. Nem volt ily áldozás,  
És bünbocsátó sem volt szebb tenálad,  
És nincsen ostya oly fehér, csodás,  
Amilyen a te melled és a vállad.

S mert fáj az üdv, amit a mámor ád,  
Amig pirul fejünk fölött a lámpa:  
Szürcsölgetem az ajkaid borát,  
Mely csókonkint ábukkan szomju számba.

S ne mondd: miért vagyok ilyen mohó,  
És hogy kik idvezültek, egy se volt az.  
De hisz tudod, hogy lelkem nagy kohó  
S nagyon soká lesz még, amig feloldasz.

Oh, mert te vagy az élő Irgalom,  
S teáltalad enyém lesz minden este  
A legfájóbb kéj s legszebb fájdalom:  
Mi egy Urunk megváltó vére-teste.

## Hoffman utolsó meséje.

— NATHANAEL. —

Írta: LOVIK KÁROLY.

### I.

Esteledett; a keményre fagyott r-i országon, sikeres vadászat után egyedül ügettem haza. Messziről néha felhangzott egy piqueur kürtje, azután végtelen némaság borult a tájra: a siket csönd mintha összeölekezett volna a mélyen járó feketés-szürke felhőkkel. A régi, beomlott szélmalomnál jobbra fordultam és letértem az országutról. Egy ideig ördögszekeres tarlók közt haladtam, majd egy kis tölgyesen mentem keresztül, ahol pihenőt adtam fáradt lovamnak. Kérve a fák közül, tökéletes sötétség ölelt körül, de azért még megtaláltam az egykori monostor romjait. Ami ezután történt, már csak bizonytalan rajzban él lelkemben.

Eltávozva a romok közül, északnak kellett fordulnom. Ekkor szél támadt, amely zuzmarát, port és hervadt leveleket sodort arczomba. Egy órahosszat mehettem így, gyér fás, homokos síkságon, szemem káprázva kémlelt a feketeségbe, mikor tűnik már fel az s-i keresztut örökmécsese. De a sötétség nem akart megszűnni; mintha óriási pinczében jártam volna, a melynek vastag falai könyörtelenül zárnak el a világtól. Egyszerre bizonyossá vált előttem, hogy eltévedtem a végtelen lapályon... Sajátságos csüggedés vett rajtam erőt; úgy rémlett, mintha nem is élnék és csak az árnyékom borongana ösmeretlen, hideg tájakon. Többször cseréltem irányt, de sehol se boldogultam. Végre is ösztönére bízam lovamat. Párszor belekiabáltam még az éjszakába, a visszhang se felelt; szavam abban a pillanatban, amint elhagyta ajkaimat, titokzatosan, nyomtalanul veszett el.

Nem tudom, mily sokáig bolyonghattam, mikor a talaj egyszerre süppedni kezdett lábaim alatt.

— A mocsár — gondoltam ijedten, mert eszembe jutott, hogy ezen a helyen, az ingoványban, évtizedek előtt egy vásárra induló szekér málhástól, lovastól, mindenestől elsüllyedt, csak éppen a kocsis ostorának nyele meredt ki a zöldes sárból.

Abban a pillanatban a ló is észrevette a veszedelmet és meghorkanva menekült tova. Lábai mélyre csusztak, talpam a nyulós moszatot érintette. Hirtelen egy árokhoz érhattünk — se ló, se lovas nem látta — és belebukfenczeztünk a ragados mélységbe. Homlokomon erős ütést éreztem, aztán mintha gunyos kacaj csendült volna fel... még ösztönszerűen kinyújtottam a kezemet... és azzal újra csönd támadt.

Soká feküdtem így, míg végre kissé magamhoz tértem. Felkelni nem tudtam, egy ösmeretlen erő a földhöz csatolt, de nem erőszakosan, inkább puha, könnyű kézzel; szinte jól esett pihennem és elgondolkodnom... Agyamban sajátságos képek cserélték fel egymást. Úgy rémlett, egyszerre megint kis gyermek lettem és a bölcsőmben vagyok... azután azt éreztem, hogy egy szép nagy virág — szemmel, hajjal, szájjal — fölém hajlik és az arczomba kémlel... azután mintha egy gyönyörű, világoszöld tenger legmélyén pihennék és elfáradt, csöndes hullámok játszanának tagjaimmal. Körülöttem tűzvörös kagylók, ezüst-halak, imbolygó páfrányok... Távolról egy toronyóra ütött: tizet, huszat, százat, — ki győzné számolni? Az ajkam kicserepesedett, szomjuságot éreztem... Néha patakot hallottam a közelemben csörgedezni, azután egy csoda-

Goór Pál.

szép gyermek, kezében aranyserleggel, közeledett, de amint feléje nyújtottam karomat, a látomány eltűnt, és csak egy száraz lăpvirág zöngött kezemben.

Órákig hevertem így vagy napokig, ki tudja? Az idő megszűnt körülöttem, perczek, hónapok, évek összefolytak, szürke semmiséggé, olcsó rongygyá foszlottak. Ki vagyok tulajdonképp? kérdeztem magamtól és nem tudtam rá felelni. Mióta élek? Miért járok a földön? Csupa megoldatlan kérdések, amelyeknek azonban mi jelentőségük se volt, amelyek nem nyugtalanítottak szemernyi sem, csak jöttek és megint tovább mentek, mint a közömbös őszi felhők, amelyeket senki se számlál meg, senki se méltat nagyobb figyelemre.

Hirtelen azon vettem észre magamat, hogy egy apró, kristálytishta áttetsző alak áll mellettem, nagy köszénfekete szemmel és vállamra teszi hideg kezét.

— Ki vagy? — kérdeztem bágyadtan, mert fájt, hogy beszélnem kell.

A kristályüvegből való emberke így felelt:

— Én vagyok a Jóság, a nagy, az Istentől való Jóságnak az a parányi része, amelyet a sors számmodra jelölt ki az életben. Az én segítségemmel, rajtam keresztül szeretted a szüleidet, testvéreidet, jóbarátaidat.

A törpe elhallgatott és maga elé nézett.

— És most el akarsz hagyni? — kérdeztem.

Az üveg-emberke megbicczentette fejét.

— Most elhagylak, mert el kell hogy hagyjalak. Sok ember van a világon és a jóság kevés. Te már ugye veheted hasznodat, engedj hát békén távoznom.

Nem feleltem; szürke közömbösség borult lelkemre.

A törpe egy ideig még ott állt mellettem, aztán lassan elment. Lépéseinél, az egyenetlen talajon, teste meg-megrázkódott és tagjai finoman összecsengettek, ahogy égzengéskor régi poharak, üvegszekrények szoktak.

Megint órák (vagy perczek?) multak el. Körülöttem, bennem minden sötét és érzéketlen volt. Csak tompa sejtésként, borus látomásként éreztem olykor, hogy beteg vagyok, összetört, s az élet ezer és ezer millió mértföldnyire tőlem forog, zajong, nevet, nem törődve nyomorúságommal. Ez a vigan csatázó, tarkán hullámzó tömeg, amelyben oly élénken vettem részt éveken át, egyszerre idegen lett a lelkemnek; csupa ösmeretlen ember merült fel és tűnt el forgatagában; senki sorsa meg nem rendített, senki öröme nem csalt mosolyt az ajakamra. Néha mintha egy rég nem látott jóbarát tűnt volna fel; tüzes szekéren az édes apám hófehér alakja robogott tova, — de mindez csak látomás volt, a következő pillanatban szürke köd, leverődött füst kavargott helyükön.

Fásultan fordultam másik oldalamra. Közelemben egy idő múlva megzörrent valami. Kinyitottam szememet: amit láttam, más embert bizonyára megdöbentett vagy legalább is csodálkozásba ejtett volna. A puha sásban karcsu, fekete párducz hevert és rám szegezte tüzgolyónak tetsző szemét. A fenevad izmai rugóként feszültek, úgy látszott, rögtön rám ugrik.

— Ki vagy? — kérdeztem, de a félelem érzése csak mint egy távoli tűz tompa visszfénye rezgett át lelkemen.

A párducz kis ideig hallgatott, aztán kinyitotta száját, amelyben hófehér, éles fogak közt pirosan csilant fel vékony nyelve.

— Nem ösmersz meg? — szól, nyugtalanul jártatva tekintetét.

— Nem — feleltem fáradtan. — Sohasem látalak.

A fenevad megrázta fejét.

— Nos, ám halljad... Én az Akarat vagyok, a te tulajdon akaratom. Szolgád, barátod, czinkosod, istened, ördögöd, ahogy kívánod. Soká bilincsen tartottál, soká sanyargattál. Most azonban vége rabságomnak, különváltam tőled és itthagylak ebben a förtelmes, piszkos mocsárban. Isten veled!

Lehunytam szememet.

— És csupán ennyit ért volna az akaratom? — suttoztam, és inkább arra a szép szemű, szőke virágra gondoltam, amely az imént fölé hajolt, s amely hirtelen eltűnt a világoszöld tengerben. — Ha ennyi volt az egész lelki erőm, nem sajnálom távozásodat — tettem hozzá és nem törődtem többet a fekete párducz-czal, amely gyorsan elkuszott a nádszálak, zsombékok között.

Elaludtam. Csodálatos álmom volt. A gondolataim mind emberi, vagy élő lényekhez hasonló alakot öltöttek. Legtöbbje madár volt, — kócsag, sólyom, ölyv, fecske, sőt veréb — amelyek szédítő sebességgel, végtelen magasságban röptek és felkeresték mindazokat a helyeket, ahol valaha egy szép napot, kellemes órát töltöttem. Céljukhoz érve, a madarak egy-egy háztetőn, jegenyefán megpihentek és fészket raktak. Ijedten vártam őket vissza, de egyikük sem tért meg, ott maradtak a ködös messzeségben, s rögtön rá a lelkemben egy-egy űr szakadt, benne komor űszke egy-egy szép gondolatnak, meleg érzésnek, amely mindörökre elveszett. Mentől tovább aludtam, annál szegényebb lettem, s végül már csak egy kép maradt a szívemben: egy hallgatag, okoó szemű, betegesen akaratos, soha nem látott leányé, akinek vonásai gyöngén, elmosódottan reszkettek, mint a folyóvizben visszaverődő tükörképé. Azután lassan ez a rajz is át kezdett alakulni, a nemes fej eltűnt, a kezek helyett szárnyak nőttek, a karcsu alak emelkedni próbált...

— Megállj! — kiáltottam vadul, mire felriadtam nehéz álmomból.

Arczomon halálos verejték gyöngyözött, minden tagom sajgott. Mellem nehezen zihált, kezemmel görcsösen ragadtam meg egy kövér, megdermedt vízi növényt, hogy aztán utálattal hajítsam el.

Hideg szél fújt, amely pillanat alatt lehűtött. Az előbbi fásultság hirtelen eltűnt, egyszerre menekülni szerettem volna ez átkozott vidékről, amely, most tisztán éreztem, a halált — a sárga, rideg halált — jelentette számomra. Távolról harangzugás hallatszott; ez bátorságot és bizalmat öntött belém; a harangok alatt ott láttam az ódon fekete templomot, a zászlókat, szobrokat, a sötét főhajót, amelynek Krisztusképére az örökmécses lobogó lángja kóbor fényt vetett. A Megváltó szürke szeme nyugodtan, komolyan nézett rám.

Feltápáskodtam. Egy pillanatig szédülve álltam roskadozó lábamon, aztán bizonytalan, öreges koldusléptekkel megindultam. A mocsár meg-megsüppedt alattam, de azért kibirta sulyomat. Egy ideig zizegő, fagyos nád közt haladtam, azután törpe zsombékok következtek, amelyekben meg-megbotlottam, végül a talaj keményedni kezdett... Vak sötétségben mentem, csak néha tűnt fel bizonytalan vonalakban egy fehér nyírfa, kószáló kísértetnek tetszve. A fejem zugott, a szívem dobogott, de azért tovább vonszoltam magamat a végtelen sikságon. Agyamon fáradt gondolat világított végig: a tudat, hogy megmenekültem, hogy visszatérek az életbe. De ez az érzés csak pillanatig tartott, azután a lelkem megint oly fekete, oly üres volt, mint a testem körül fekvő titokzatos éjszaka.

## II.

Lépteim egyszerre kongani kezdtek: hidon mentem át. Azután fénysugár furódott bele a feketeségbe. Pár perc múlva magas, fehér kőfalhoz értem, amely mellett elbotorkálva, hosszas járkálás után a kapura találtam. Öklömmel erősen ráütöttem a deszkákra, amelyek megreccscentek. Egy ideig csönd volt, azután lépések hallatszottak.

— Ki az? — kérdezte egy éles hang.

— Szerencsétlenül járt felebarátod az Urban — feleltem.

Ujra csönd támadt.

— Nem vagy talán utszéli zshivány? — tudakolta a magas hangú kapus. — Idebent kutyák vannak ám, meg fegyverek — tette hozzá, látszólag szigorú iparkodva lenni.

— Beteg és nyomorult vagyok — válaszoltam, nekitámasztva szédülő fejemet a hideg falnak.

A kulcsok megrörentek, a nehéz kapu csikorogva nyílt meg. Amennyire az ő kezében himbálózó lámpánál láthattam, tágas udvaron voltunk, amelynek mélyében emeletes, soktornyú ház húzódott meg. Itt ott egy ablakban még világosság derengett. Egyébként nagy némaság honolt: kutyáknak hirtelen se, nyoma se. Mikor a keményre fagyott, gyérhavú udvaron megindultunk, az épületben megnyílt egy ajtó, s a sötétségbe hosszú fénysáv ékelődött bele. Ugyanekkor az egyik ablakban könnyű árnyék jelent meg.

Az ő a nyitva álló ajtóhoz vezetett és bebocsájtott egy tarka kövel kipadozott széles csarnokba, amelynek márványos falán széles száju fegyverek, ócska zászlók, elmosódott képek, vadászemlékek csüngtek. Jobbra egy vas-lovag, balra, a szögletben, nagy fehér cserépkályha. A kandalló előtt magas, keskeny vállú, hófehér ember állott, arabs burnuszbán, fején hosszú süveggel, amelybe aranyszálakkal különböző furcsa jelek voltak hímézve. Az idegen nem nagyon lepődött meg érkezésemre. Kezét összekulcsolta hátán, szeme nyugodtan szegeződött rám.

A kapus, akinek, most vettem észre, hatalmas pupja volt, földig meghajlott gazdája előtt, akit Nathanael mesternek nevezett, azután a parancsot várta.

Az öreg ur nem szólt semmit, csak a szemével intett. Az ő újra mélyen meghajlott, mint az oroszok az istentiszteletnél, azután furcsa lépésekkel, amelyek apró ugrásokhoz hasonlítottak, — eltűnt. Az ajtó éles hanggal csapódott be, majd hallani lehetett, amint az ő megfordítja a zárban a kulcsot.

Csőnd volt. A házigazda békén, egyforma közömbösséggel függesztette rám tekintetét. Perczekig álltunk egymással szemben, végre az aggastyán egy régi olasz székre mutatott.

— Ül le — mondta gyorsan és újra elhallgatott.

Leroskadtam a karosszékbe. Tagjaim sajogtak, éles fájdalom járta át testemet lábujjhegyemtől fejemig, amelyben egy nyugtalan, nagy kalapács kopogott. Szemem majd leragadt az álmoságtól és bágyadtságtól, de amint elszenderedtem, felriadtam és tétován néztem a hófehér emberre, aki szoborként állott a szögletben. A szomszéd szobában egy óra ütni, majd zenélni kezdett. A fáradt hangok távoli gyászzenének rémlettek.

— Te a mocsárból jössz — szólalt meg gyorsan Nathanael. — Eltévedtél és elvesztetted a talajt lábad alatt. Sok ember pusztult már így el.

Fásultan bólintottam fejemmel. Ismét csönd lett. Az aggastyán most egy burnótos szelenczét kotorászott elő és nagyott szippantott. Pár perc múlva tüsszentett, azután — furcsa sebességgel — így szólt:

— Bizonyára éhes vagy? Hm?

Megráztam fejemet.

— Csak szomjas — nyögtem inkább, mint mondtam.

Az aggastyán kétszer összecsapta tenyereit, amelyek olyan hangot adtak, mintha két csontot ütnének egymáshoz. A zajra kinyílt az ajtó és egy fehér arcú, tetőtől-talpig fehérbe öltözött, okosképzű leány alakja jelent meg.

— Szerafin... Egy korty italt — szólt az öreg.

A leány eltűnt, s egy pillanat múlva poharakkal, üvegekkel tért vissza. Testemen hideg borzongás futott végig... Szerafin ugyanaz a sajátságos női lény volt, aki az este kusza álomképben a mocsárban jelent meg előttem. Igen, az ő alakja volt az utolsó gondolatom, az ő hasonmása tetszett a folyóvízben visszatükröződő képnek, ő nézte oly türelmesen oldalom mellől, hogyan repülnek szét a soha vissza nem térő madarak: fecskék, sólymok, kócsagok, ő volt az, aki végül maga is szárnyakat növesztett és a levegő-ürbe próbált emelkedni... Ugy rémlett, álmodom. Két körmömmel végigsimitottam arczomat. A seb vérzett és fájt: ébren voltam.

Szerafin hozzám lépett és odanyújtotta az egyik élesen csiszolt poharat, amelyben forró ital gőzölgött.

— Igyál — szólt, furcsa gyermekhangon, amely a folyóba vesztett nővéremére emlékeztetett. — Ettől megenyhülsz...

Mohón hajtottam ki az apró serleget; testemet tüzként járta át az ital. Hálásan néztem fel Szerafinra, aki fáradtan mosolygott, s azután elővette csipkendőjét és lekötözte az arczomon tátongó sebet. Egyszerre élénkebb lettem, a nagy fáradtság elköltözött tagjaimból, éreztem, ereimben hogy kezd újra lüktetni a vér. A leány megigazította fejem alatt a vánkost és mellém ült egy régi, török kerevetre.

— Ki vagy te tulajdonképp? — kérdezte nyugtalanul.

Letöröltem arczomról az odafagyott verejtéket, végigsimitottam kusza hajamat, aztán így szóltam:

— Ki vagyok? Egy kóbor lovag... kóbor költő, ahogy kívánod. Egy nagyon szerencsétlen ember, aki egész életében a nyugalmat, a boldogságot hajszolta és sohase találta meg. Ennyi az egész történetem.

— És soha nem jártál erre? — tudakolta tovább a leány, akinek fehér homloka méltóságteljesen, komoran, mint az ormok szüzhava világított maga elé. — Nem ösmered ezt a házat?

— Sohasem jártam erre — feleltem.

A leány mosolygott, de oly különösen, oly gyermekesen, hogy egyszerre nedves lett a szempillám.

— Persze, hogy nem ösmered, — bólintotta önmagának felelve — hiszen a mi házunk a mocsár közepén van és senkise közelítheti meg.

Nathanael a kandallónál megköszörülte torkát, majd gyorsan így szólt:

— Csak a gondolatok!

— Csak a gondolatok — hagyta helyben a leány, de azután rávetette tekintetét, egy pillanatig habozott, majd nyugtalanul így folytatta: — Ám neked... neked mégis erre kellett valamikor járnod. Téged ösmerlek, te már találkoztál velem... és itt... ezen a vidéken kellett velem találkoznod, hiszen soha nem hagyom el ezt a szigetet.

Megráztam fejemet.

— Sohasem láttalak... csak egyszer, lázálomban, ma, a mocsárban.

Szerafin fölkel, átment a szomszéd szobába és egy aranycsattos, ódon bőrbe kötött könyvvel tért vissza.

— Nézz ide — szolt a závárt apró ezüst-kulccsal nyitva ki. — Tekintsd meg e rajzokat és ítélj.

Kezembe vettem a könyvet; a lelkemen csodálkozás és ijedtség futott végig. Dobogó szívvel, káprázó szemmel önmagamot láttam lerajzolva a különböző színű lapokra... Ott álltam mint gyermek, itt révedeztem mint ifju, könnyű árnyképben itt vágtattam tova mint férfi... Minden a legapróbb pontossággal egyezett meg, a köpönyegem, a kalapom, a sétatbotom, még a leffentyűs csizmáim is. Az egyik képen ott volt kedves vizslám, a másikon öreg hollóm, a harmadikon kis kerti házam a sziklapataknak mellett... Megriadva, megdöbbenve tekintettem Szerafinra, aki félénken viszonzotta pillantásomat.

— Mily sajtáságos mindez — mondtam és önkénytelenül a leány felé nyujtottam kezem. — Most már... most már magamnak is úgy rémlik, hogy láttalak, éreztelek. De alakod száz más és más formában lebegett előttem... hol mint egy szép virág, egy nemes emlék, egy jó érzés... Ám, alapjában véve, mindig — most tudom igazán — te voltál az, a te szellemed, amely földerítette életemet, aki egy szebb jövőt ígértél; tudtam, hogy jönnie kell valakinek, aki megvált... most végre emberi formát öltöttél és mellettem vagy, Szerafin!

A fehér leány fölkelt és visszavitte a könyvet a szomszéd szobába. Egy ideig vártam rá, hogy visszatér, de azután, hogy nem jött, utána mentem. A régies, sötétzöld szobában, amelynek falait temérdek elmosódott kép borította el, Szerafin a zongoránál ült. Halkan játszott, ösmeretlen, csöndes dalokat, amelyeknek hangjai szomorú madarakként röpdöstek a szobában.

— Szerafin! — szoltam és letérdeltem eléje. — Mondd, Szerafin, szeretsz? Van egy parányi hely szenvedéseim számára a szivedben?

A leány fölkelt és rányetette tétovázó tekintetét. Éppen válaszolni akart, mikor a szomszéd szobából áttipegett a titokzatos aggastyán és vállamra tette kezét.

— Ah! Micsoda nemes érzés, — szolt gyorsan — milyen emelkedett lélek! Ennek nem volna szabad elvesznie!

Fölkeltem és sértődve néztem Nathanaelre, aztán hüvösen így szoltam:

— Nincs helyén a guny, uram. Ön hideg lélek lehet és kételkedő... de nem mindenki ilyen, és én... én szeretem Szerafint!

Az aggastyán kaczagott.

— Hahaha! Természetes, hogy szereti, természetes... Sőt: az ön érzelme igen nemes, rendkívül nemes, ezt gunyolódás nélkül mondom... Amelyik láng ily hirtelen csap ily magasra, az nemes anyagból táplálkozik... Csupán egy hiba van, tisztelt uram, és ez az, hogy ön...

Nathanael kiegyenesedett, hidegen nézett a szemembe, majd sebesen így fejezte be a mondatot:

— Csupán az a hiba, hogy ön a halálé, uram, a halálé! Ön elveszett az életnek, önnek már csak órái vannak, uram! Ön kételkedik? Ám lássa saját szemével — tette hozzá könyörtelen gyorsasággal.

Hirtelen szökéssel az ablaknál termett és egy nagy emberi szem alaku tükröt vett le, amelyet kaján mosollyal tartott elem. Megrémülve láttam benne ábrázatomat; vonásaimon halálos sárgaság ült, homlokomon nagy seb tátongott, szemem üveges volt, mint a partra huzott halé. Riadtan taszítottam el magamtól a tükröt és Szerafin felé fordultam... A leány félénken nézett vissza réám. Az aggastyán egy ideig hallgatott; aztán így szolt:

— Nos, hazudtam? Szóljon, uram? Gunyolódtam? Itéljen ön maga!

Lehorgasztottam fejemet.

— Ne gyötörjön — nyögtem lassan és éreztem, mint ver ki újra a jeges veriték.

A titokzatos házigazda karosszéket tolt a közelembé és intett, hogy üljek le. Fásultan, gépiesen engedelmeskedtem. Ebben a pillanatban a lámpa kialudt a szobában, amelyet most csak egy öreg, szép művi spanyol gyertyatartó világított meg, kóbor árnyakat kergetve végig a falakon... A butorok mintha forogni kezdettek volna, azután zizegést hallottam, amely olyan volt, mind a nád susogása.

Az aggastyán karosszékemhez lépett. A hangja egyszerre ünnepélyes lett, szeme csillogott.

— Minek áltatni magunkat, — szolt, lassan bólgatva süveges fejével, amely rettentő árnyékot vetett a falra — férfiak vagyunk, akik az élettel épp úgy számolni tartozunk, mint a halállal. Mig élünk, magunk uralkodunk az akaratum, a képességünk, tehetségünk fölött. De mi lesz lelki tulajdonainkkal az elmúlás után? Azok is eloszlanak? Azok is leszálnak a sir mélyébe? Nem marad meg belőlünk semmise?

Könyörögve tekintettem Szerafinra, hogy hallgattassa el a szörnyű embert. De Szerafin — a butorokkal, ködös tájképekkel, a japán csészékkel, tányérokkel, tarka csecsebecsékekkel együtt — lassan a terem körül forgott és lehunyta szemét, amelynek finom pillái elhalt virágszirmokként borultak arczára. Az aggastyán volt az egyetlen, aki nem mozdult el helyéről, aki sziklaszilárdan állt mellettem és egyre beszélt. A fejem zúgott, már csak egyes szakadozott mondatokat értettem meg szavaiból.

— Ami megmarad belőlünk, az a szellemünk, a lelkünk... Az érzéseink túlélnek bennünket, az érzéseinket nem lehet koporsóba zárunk... A léleknek éppen olyan ereje van, mint a testnek, sőt százszorta nagyobb, mert ez viszi, kormányozza amaszt, ez irányítja cselekedeteinket... Nem szabad, hogy elmúlásunk után e kincseket gazdátlanul hagyjuk kóborolni a földön... emberi voltunknak ezek a legfőbb ékességei!

Még egyszer összeszedtem erőmet és kinyitottam ajkaimat.

— Mondd meg, — suttogtam — szörnyű ember, hogy mit kívánsz... Teljesedjen kívánságod, légyen az bármi... de ne kinozz tovább, hagyj nyugodtan meghalnom!

Az aggastyán szeme újra megcsillant.

— Jól van — mondta sebesen, ismét felvéve rendes, nyugtalan beszédmódját. — Vártam tőled, hogy okosan fogsz gondolkodni; ez méltó hozzád.

— Beszélj — nyögtem türelmetlenül. — Beszélj és aztán hagyj nyugodnom... talán utoljára a földön.

Nathanael közömbösen nézett réám.

— Először pihend ki magadat — szolt, majd pehelyként fölkapott és átvitt a szomszédos szobába, ahol letett egy olasz pamlagra. Még éreztem, amint letakarnak a medvebőrös takaróval, azután hajamat gyöngéd kéz simította végig... a következő perczben már kusza álmokképek reszkettek szemem előtt.

(Folytatása következik.)

Oly könnyű az embernek szimpatizálni a szenvedéssel. De oly nehéz nekik szimpatizálni a gondolattal!

\*

A társaság gyakran megbocsát a gonosztevőnek, az álmódzóznak soha.

## Toll és tör.

— jan. 28.



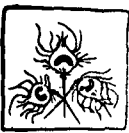
**A TUDOMÁNY BOTRÁNYA.** Ne szemérmesteskedjünk: kaptak már Magyarországon félkegyelmű mágánások is doktori diplomát professzorok kegyelméből. És senkisésem gondolt akkor arra, hogy beleavatkozzék az egyetem autonómiájába és botránnyal erőszakolja ki a promóció elhalasztását. Most sem járnak enyhébb idők. A tudatlanság ma is diplomára szomjazik és a professzorok szíve ma is könnyen fölenged a kunyeráló szóra. Hogy ezuttal a promoteálást felfalta a botrány, ennek magyarázatát ne keressük abban, hogy a tudomány kapujában szigorubbak az őrtálló professorok, akik visszatuszkolnak minden oda nem való tökfilkót.

Ennek a botránynak rugóit másfelé kell keresnünk. Marczali Henrik történelmi könyvet írt, amelyben tudományos alapon kifejtette, hogy a pragmatica sanctio-nak nincs olyan rendelkezése, mely kimondaná, hogy Ausztria és Magyarország uralkodója csak katolikus vallású lehet. Ez a tudományos megállapítás konsternálta a klerikálizmust, mely ebben a történelmi felfogásban az ugynevezett magyar uralkodó vallásnak közeledő veszedelmét látta. És megindultak a tárgyalások Marczali és a klerikálizmus közt aziránt, hogy Marczali vonja vissza azt, amit történelmi alapon kifejtett könyvében. Marczali nem volt erre kapható s itt kezdődik a klerikálizmus fenekedése Marczali ellen. Hónapok óta nyomában vannak s lesik az alkalmat, hogy botrányba temessék hírét, becsületét.

A tudomány terrorizálása tehát mindaz, ami mostanában e doktori diploma körül történt. Nem új jelenség ez. S hogy a tudomány meghátrálni kénytelen az egyetemen, ezt nem is csodáljuk. Mert Sággy Gyula az öre és rektora most a tudománynak meg az egyetemnek.



**AZ UNITÁRIUS MINISZTER.** Nem nézték a tudását, nem keresték, hogy milyen a jelleme. Mindennél előbbre való volt, hogy mi a vallása. S mikor kisütötték, hogy Székely Ferencz, az ideiglenes közoktatásügyi miniszter unitárius, akkor már absolute nem voltak kíváncsiak se a tudására, se a jellemére. Sőt óvatosan kerültek minden olyan kvalitásnak a firtatását, mely mellett tizedrangu dologgá törpülhetett volna, hogy ilyen vagy amolyan vallású az új miniszter. Megtudták, hogy unitárius és ettől fogva nem volt szabad mást is meglátni, észrevenni, mint a vallását. És megkezdődött a toporzékolás azon a hallatlan botránnyon, hogy a közoktatásügyi miniszterség székhébe unitárius vallású embert ültettek. Az orditozás nem sértette volna annyira a füleket, ha nem most figyelmeztették volna Polit Mihályt a rendreutásítások szigorával arra, hogy a mi törvényeink csak egyenlő jogu magyar állampolgárokat ismernek. Mi elhiszszük ezt, de mit szól hozzá Székely Ferencz, a törvénytudó igazságügyminiszter:



**ELLENSÉG KERESTETIK!** A feministák a szerencsés halandók, akik apróhirdetés útján ellenségeket keresnek, hogy vendégszereplésre szerződtessek azokat. Hetek óta olvassuk, hogy nyílt felhívást intézgetnek az előkelő írókhoz s arra kérik őket, hogy jelentkezzenek s mondják el nyílt ülésen, hogy miért ellenségei a feminizmusnak. A felhívásokra eddigelé nem jelentkezett előkelő író, ami természetes is, mert előkelő író

választós abban, hogy kit tesz meg a maga ellenségének. Az előkelők csak mosolyognak s a feministák vezetői a mosolygást összetévesztették az ellenségeskedéssel. De valamelyes fogatja mégis volt a felhívásnak. Egy irónó vállalkozott arra, hogy fellép az ellenség szerepében s nyílt színen összeméri fegyverét a feministák egyik vezetőjével. Nagy veszedelem nem lett ebből a mérkőzésből. Az ellenség nem mutatkozott tulságosan vérszomjasnak s a feministák is nagyon óvatosak voltak, nehogy agyonüssék és ezzel örökre elveszítsék az oly sokat keresett és egyetlen ellenségüket. Jól tartották szóval, tapssal és virággal. S a szíves fogadtatásból itélve, azt hiszszük, hogy szubvencionálni fogják az ellenséget, amiért oly szíves és önfeláldozó, hogy kiteszi magát a kómikumnak, melylyel ez az ellenségeskedés jár. Így táplálják a feministák saját keblükön a kigyót, hogy marásaira büszkén rámutathassanak. Igaz, hogy a kigyónak nincs méregfoga, így hát Lux Terka nem is oly veszedelmes ellenségnek, mint például Schwimmer Rózsika jóbarátnak. S meglátják, ha a feminizmus valamikor elpusztul nálunk, ez nem az ellenség, de a jóbarát munkája lesz.



**AZ IFJUSÁG MEGINT VESZEDELMET SZIMATOL** és szervezkedik a haza védelmére. A nemzetörök szövetsége már megalakult s most a hazán a sor, megtenni az ifjúságnak azt a szíveséget, hogy veszedelembé sodorja magát. Ettől a nagylelkűségtől a haza még távol áll, de az ifjúság megelőzi a bajt, s most menti már a hazát. Jobb előbb, mint soha. Ez a jelszó. De nemcsak a fiatalokkal vagyunk így, hanem az öregekkel is. A hazafiak egész légiója annak köszöni nevét, hírét, kenyerét, hogy várja a haza romlásba dülését. Amíg a romlás nem következik be, mindenki honmentő. S ha itt a katasztrófa, előszólitják a csendes, dolgos embereket s tőlük várják, hogy elvégezzék a mentési munkálatokat. Ez a helyzet a megszólalásig hasonlít a vidéki tüzesetekhez, ahol az önkéntes tűzoltók trombitaszóval, mászólétrákkal és kötelekkel, csákókkal és csákányokkal vonulnak a tűz színhelyére, de az oltáshoz befogják a parasztot, aki mezei munkájával foglalatoskodik a tűz közelében. Innen az, hogy a dolgos paraszt mindig megijed, valahányszor a városban félreverik a harangokat. Az urak felcizfrázva kivonulnak, de a vizet a paraszttal hordatják a tűzhöz. S ha tűz után lakomára kerül a sor, az urak az asztalhoz ülnek s a paraszt visszamehet az ekeszarvához. Aki mindezt nem hiszi, nézzen végig egy vidéki tüzet, vagy egy magyar nemzeti küzdelmet.

### VILÁG VÉGE.

Jön az üstökös a Halley,  
Jön az ő hosszú farkával,  
Hosszu farkát megcsóválja  
S a világnak vége lesz.

Miről apám nagybusan szólt  
Egyszer régen vacsoránál:  
Közel van a világ vége  
Meglássátok emberek.

Apám mondta s nagyanyám is,  
Aki rögtön sirni kezdett,  
De mert mindig szokott ríni,  
Én nem vettem komolyan.

Most a Havas-ügyönyökség is  
A világ végét jelenti,  
Ez örömet meg nem élte  
Szegény rívó nagyanyám.



Május tizenhatszadikán.  
Ér az üstökös Földünkhöz,  
Május tizenhatszadikán  
A világnak vége lesz.

Én is, minthogy szolidáris  
Vagyok ezzel a világgal,  
Véle együtt elpusztulok  
Visszavonhatatlanul.

Erre az eshetőségre  
Én azóta sem gondoltam,  
Egészen váratlanul ér  
Engem ez a fordulat.

Azt hittem, hogy még sokáig  
Fogok a New-Yorkba járni,  
Álmélkodni a mozikban.  
Színi, színi princeszászt,

Színésznők után ugorni,  
Pénzemet kártyára tenni,  
Kölcsönkérni, meg nem adni  
És álmodni szépeket.

És az álmok és a kártya,  
És a jó és rossz szerelmek  
És a kedves princeszászok  
Mind megszűnnek egy napon.

Mint a vízben a nadályok,  
Forgolódnak bus fejekben  
Mindenféle élet-dolgok,  
Utczák, tárgyak, emberek.

Lila test és sarga sapka,  
Téli tárlat a Szalonban,  
Tessék tenni, nyolcz a banknak,  
Hogy van mindig Pusztá ur?

Mindazon jóakaróim  
S barátaim, kiktől az i-  
dő rövidege miatt sze-  
mélyesen nem búcsuzom,

Fogadják ez immár nem szo-  
katlan uton utolsó is-  
tenhozzádomat, amelylyel  
Maradok igaz hívük:

Puck.

---

A házasság valódi alapja a kölcsönös meg nem értés.

\*

A komfort az egyetlen, amit a civilizáció nyújthat  
nekünk.

\*

Manapság aránylag ritka az igazán nagy szenvedély.  
Privilegiuma az olyan embereknek, akiknek nincs dolguk.  
Csak erre jók egy ország heréi.

\*

Milyen könnyű másokat megtéríteni! Milyen nehéz az  
embernek saját magát megtéríteni!

## Krónika II.

### Politika.

— jan. 28.

Nem hitte volna senki, hogy Khuen-Héderváry gróf, ha akarja megérheti egyhetes jubileumát a parlament piros bársonyszékén. Ugy indultak, hogy első nap megszavazzák neki a bizalmatlanságot, másodnap megtagadják az indemnitást s harmadik nap hadd napolja el, vagy oszlassa fel az országgyűlést, de a képviselőházban semmi keresnivalója sem lesz. S ime megindult a bizalmatlansági vita, s noha mindenki bizalmatlan s a legtöbbje szidja, mégis csak ott marasztották s lehetővé tették, hogy a Khuen-kormány egy szál hive nélkül parlamenti patinát kapjon, ha maga el nem napolja a Házát, akármeddig.

Kár volna ezt a jelenséget tulbecsülni, de semmibe venni szintén nem lehet. A parlamenti pártok folyton imparlamentarizmust emlegetvén, mégis csak akceptálták ezzel a ténytel, hogy az állítólagos imparlamentáris kormány nyal egészen parlamentárisan küzdenek. Fejérváryék ezért sokat adtak volna. És Justhék hiába bizonyítják, hogy Khuen és Fejérváry között semmi különbség. Ha nem volna is, ők megkülönböztették. Khuen betérjesztette programját s a pártok elhelyezkednek szerinte. S parlamenti értelemben a tény nem határoz semmit, — hogy Khuennek nincs többsége, sőt kisebbsége sincs. Ez parlamenti értelemben addig nem bizonyos, míg a szavazás meg nem történt.

Ezt a patinázást nem hiszszük hogy Khuen iránt való barátságából engednék meg. Sőt értjük azt a föltevést is, hogy a képviselők még egyszer; utoljára haza akarnak beszélni s választásról lévén szó, támadásaikkal már eleve még jobban diszkreditálni akarják a kormányt. De ismerjük el, hogy a politikus urak ezuttal nem csupán kortesek, hanem politikusok is. Az igazság mégis csak hat s még a legprimitívebbül gondolkodó Justh-párti is érzi, hogy ha mindenben igaza van is, a másik sincs igazság híján, s ha egyáltalán jöhetett még kormány a képviselőház elé, mással nem jöhetett, mint amivel Khuen jött. Ezzel az érzülettel igazán bajos hirtelen elszakítani a fonalat s a kormány erőszakos megsemmisítésével megsemmisíteni a formális lehetőségét is annak, hogy a parlamenti viszonyok továbbra ha nem uralkodnak is, legalább éljenek.

S akárhogy fitogtassák is az ellenkezőt, ennek a komoly felelősséges érzetnek adott kifejezést Andrássy Gyula, aki csak forma szerint beszélt az alkotmánypárt nevében, voltaképpen az univerzális politikai lelkiismeretességnek megszólaltatója volt. Ha ez a beszéd főképpen csak lelkiismereti jelentőségű, annak is oka Andrássy Gyula, aki meg tudta szólaltatni a lelkiismeret szavát, de hallgatni rá csak félig tudott. Mindenből, amit kifejtett, az következnek, amit Tisza István tényleg következtetett is belőle, hogy le kell tenni mindenről, ami vizsályt kelt a képviselőházban s konfliktust szülhet a királylyal s egyesülni abban a feladatban, mely az

országoknak nyugodalmat és belső fejlődést biztosíthat. Sajnos, Andrassy nem tudta elfelejteni, hogy azokkal a férfakkal, akik most kormányon ülnek, a közelmúltban differenciái voltak — ez a félre nem tett személyi tekintet — s hogy Khuen az általános választóreformnál a pluralitást mellőzni akarja, az a programmatikus elfogultság, melyen Tisza István szintén tudta magát tenni. Mit jelent a mai helyzetben egy választópolitikai különbség? Éppen csak annyit, mint a különbség a terminusos bank és a nem terminusos bank követelés között, mikor sem az egyik, sem a másik nem tekinthető aktuálisnak.

Egyáltalán a politikusoknak ma már tisztában kellene lenniök azzal, hogy a szóval kifejtett program éppenséggel nem alkalmas bázisa a politikai alakulásnak. Hiszen láttuk a közelmúltban, mikor minden programbeli ellentét meg tudta bontani az egyetértést és összetartást, de az, amiben megegyeztek, éppenséggel nem volt alkalmas arra, hogy meg is valósítsák. Ezért kell megint tisztelettel adóznunk Tisza István világoslátásának, aki nem kevésbé ellensége a Khuen választóprogramjának, de addig is, míg erről lesz szó, azt nem létezőnek tekinti és támogatja Khuent.

Nem kockáztat vele semmit az ő elveiből, ellenben megóvjá magát attól, hogy egy elve miatt ártalmára váljék az országnak. Hogy most rendre szükség van, az függetlenül igaz attól, hogy milyen választórendszer helyes. Az pedig, hogy az a választórendszer milyen legyen, legalább is annyira függ a Khuent támogatóktól, mint ötéle magától. Ha többségre reflektál, alkalmazkodni fog a többséghez, ha pedig nem alkalmazkodik, akkor Tisza István is, Andrassy Gyula is egyszerű tagadásával megóvhatja az országot attól, amit ők veszedelemnek ítélnék. Annál inkább áll ez így, mivel a választóreform dolgában a képviselőházban igen éles ellentétek vannak, de az alkotmánypárton kívül senki sincsen, aki ma be tudná terjeszteni azt a javaslatot, mely mellett erősködik. Khuennak sincs kész terve, Justhénak sincs, Kossuthénak sincs. Az egész ügy még éretlen, kiforratlan és éppen csak a jelszavak röpködnek, azok is csak a szavazatszerző népszerűség szempontjából.

Más baja pedig a Khuen-programmnak alkotmány-párti szempontból sincsen. De ha volna is, manapság az abszolút érvényesülésre egyik program sem alkalmas és minden politikus csak azt keresheti, ami hozzá legközelebb áll. Andrassy pedig sokkal távolabb áll Justhtól és Kossuthtól, mint Khuentól s ezen az alapon az utóbbi igazán tulzott optimizmus nélkül remélheti, hogy az Andrassy-féle hüvösen jóakaró semlegességből még pozitív támogatás válhatik.

Ha ez meglesz, akkor egy hatvanhetes erős többség megteremtése igazán nem utópia. Öt évvel ezelőtt az ország még hatvanhetes volt, öt év alatt nem csontosodhatott meg függetlenségi érzülete. Ellenben az öt év sűrű csatlódása sokakat visszamásított eredeti gondolkodásukhoz s éppen csak a helyzet nyomása s a természet-szerű röstelkedés titkoltatja ezt el velök. A lelkek fordulásához csak tekintélyes kezdet szükséges. amilyen

Andrassyé lehet, hogy a pálfordulás vádját levegye a lelkekről. Ezért gondoljuk, hogy minden Andrassytól és pártjától függ. Minden alatt pedig értjük, hogy a választás egyszerű többség teremtetésével meghozza-e a békét, vagy pedig ennek híján kilátástalan küzdelemmé fajul-e, mely kudarcot hozhat ugyan a kormánynak, de győzelmet ellenfeleinek aligha.

—x.

## Öreg barátnő.

— Pierre de Ronsard. —

Ha majd öreg lesz, este, mikor a gyertya ég,  
S ott ül majd, Asszonyom, a tűzhely mellett fonva,  
Dalaim énekelve s csodálva majd még mondja:  
„Ronsard engem dalolt, mikor még szép valék“.

S a tűzhely rőt fényében minden leány-cseléd,  
A munka terhitől fáradtan, félig alva,  
Majd lassan ébredsz, Ronsard nevét meghallva,  
S örök dicsőítéssel áldja az Ön nevét.

Én föld alatt leszek már, csontnélküli árnyék,  
A mirtusos homályban rám hosszú álom vár még  
S ön lesz egy tűz előtt kuporgó öreg asszony.

Sajnálja majd szerelmem, s mit érte Ön adott,  
A megvetését. — Higgyen, hagyja a holnapot,  
S ma még, míg ad az élet, rózsákat szakaszszon.

Nagy Zoltán.

## A katona.

(5)

Gomulicki Viktor lengyel elbeszélése a nemrég lezajlott oroszországi forradalomból.

De Fedor is el volt ragadtatva. Szemei Vászjáról Marciszjáról, Marciszjáról Vászjára jártak.

— Hát ilyen öcsém van nekem... hát ilyen feleségem lesz nekem! — ez a két gondolat váltakozott a katona fejében, csillogott a szemében, mosolygásában, egész ő mivoltában.

Eközben Vászjá átment a szentimentális ábrándozásba (a pálinka — ellenére az édességének — nagyon erős volt). Felemelte a fejét, a tamburát leeresztette a térdére és erősebben nekítámaszkodott a falnak. E helyzetében kis ideig hallgatott, aztán összeszorított fogai közül rákezdte a nőt:

Szóke lányfej  
Látszik ki az ablakból...  
Galambocskám, te bizony tán  
Nem alszol?...

Még Fedor is hegyezni kezdte a fülét, elcsodálkozva azon, hogy hol veszi az ő öcsce ezt a szép nőt? Marciszjá, bár szintén meg volt lepette, nem mutatta a csodálkozását. Ha a Vászja feje felett most hirtelen dicsőítő ragyogott volna fel s a vállán tábornoki vállrojtok nőttek volna, Marciszjá azon sem csodálkozott volna.



Egy percz mulva más nóta zengett a tamburán. A huszár felfordította a szemét a padlás felé s néhány hanggal magasabban kezdett danolni:

Megy az utcán kis leány,  
A kut felé ballag,  
Utána egy ifiur:  
Megállj, megcsókollak,  
Megállj, kis lány, meg, meg, meg,  
Megállj, megölelgetlek.

Ezt a »románczot« már Marciszjá is megértette. Nagyon tetszett neki az »ifiur« neveltsége, aki oly szépen szólítja meg a vízfordó leánykát. (Vászá a »kis lány«-t is úgy ejtette ki, hogy az nagy mértékben tanuskodott a huszári elegáncziáról.)

— Ez a degetes Fedor soha sem lesz képes ilyen szavakat mondani. Az egyre csak azt hajtja, hogy »megszerettem Marciszjá kisasszonyt«, »feleségül veszem Marciszjá kisasszonyt...« azzal vége. Medve!

Fedor szerelmes szemekkel nézegette a kiválasztottját s a szíve úgy olvadt, mint egy darab czukor a meleg teában. S mint a mágnesből vont vas, úgy húzódott egyre közelebb és közelebb Marciszjához, akitől kezdetben a konyha-lócza egész hosszasa választatott el.

Eszrevette ezt Marciszjá és elfutotta a méreg. E pillanatban mintha két arcza lett volna, vagy jobban mondva: egy arczán két kifejezése. A félszeme és a szája egyik szöglete édesen mosolygott Vászjára, a másik félszeméből és az ajka másik szögletéből kellemetlen érzést nézett Fedorra.

A katoná nem értett ilyen finomságokhoz. S a közte és Marciszjá közt volt távolság egyre fogyott. Még egy pillanat és közvetlenül Marciszjá mellé került volna.

Marciszjá az asztal alatt összeszorította az öklét, belemerítve a körme élét a markába. S ki tudja: nem próbálta volna-e ki a körme élét egyeben is, ha szerencsére meg nem zavarja őt ebben Vászja, aki éppen e pillanatban gondolt arra, hogy ideje lesz már végét szakítani a vizitelésnek.

Vászja hirtelen felugrott a lóczáról és katonásan kihuzta magát.

— Nosss, elég volt! Fjoduska, ideje, hogy elmenjünk. Isten áldja meg, mamzel Marciszjá.

Nyomatékosan ejtette ki a »mamzel« szót, ami már a finomság elképzelhető legnagyobb kifejezése volt.

Aztán ujjával a sapkáját érintve, megpendítette a sarkantyuját s ügyesen, rugalmasan kiugrott a küszöbön át. Fedor esetlenül czammogott utána.

Alig tettek néhány lépést, Vászja megállt.

— Megállj csak, Fedor, — szólt — ott felejtettem a kendőmet. Várj meg.

És visszazsaladt a konyhába.

Ha Fedor olvasta volna a »Faust«-ot, hát tudta volna, hogy a Margit szeretője is ilyen módon szabadult meg a Mefistofeles társaságától, hogy a kerti házikóban eljátszsa a bucsuzás halhatatlan jelenetét. De Fedor távol állt a Mefistofeles éleselméjűségétől. Mikor egy negyedőrai várakozás után meglátta a visszajövő huszárt, neki csak az volt első és utolsó gondolata, hogy megtalálta-e az a kendőjét? Az igenlő válasz egészen megnyugtatta. A Marciszjá iránti elérzékenyülése rohamában megölelte és megcsókoltatta Vászját.

Ünnepi nap volt. Meleg volt ugyan még, de már minden az ősz közeledtén szomorkodott. A völgyben fekvő, rétektől környezett városka felett köd borongott. Estefelé a köd eloszlott és az utcákra feküdt, mint a füst.

Fedor az egész napot szolgálatban töltötte. Napementekor megszabadulván, egy ideig a pajtásaival

az utcán őgyelgett, miközben teljes három kopekját költött el holmi harapnivalóra.

Később rájött a »nekibusulás«, amely a hozzá hasonlókat időnkint úgy el szokta gyötörni, akár a hideglelés. Valami szitta a szíve alját, roppant vágyat érzett, hogy egy jót igyék. Otthagytta a pajtásait és egyedül járkált, régi nótákat dünyögve magában.

Mint némelyeket az égi látományok, úgy kísértette őt a korcsma gondolata. Elgondolta: milyen velőkgi ható gyönyörűséget érezhetne ő, ha holtreszegre ihatná magát, hogy ne lásson a világból semmit. Akkor ő dülögve menne valamely szűk sikátoron, időnként elvesztené a sulypárját s újra igyekeznék azt visszanyerni a házak fala, a járókelők vállai és a gyerekek fejei segítségével. Azután valami puha szemétdombon ébredne fel, vagy a hűvös börtönben, ahová bevinné őt az őrjárat. Mind a két esetben vadnak, erdei vagy pusztai állatnak érezné magát, amelyet megkötöztek, de amely, ha az erejét megfeszíti, hát széttépheti a kötelet.

Ezek a benyomások nem voltak neki újak. Próbálta ő már valamikor régen azokat, mikor az ördög-gel folytatott jóbarátságot.

A régi barátja most igen erősen környékezte őt, csaknem a szarvával döfölte a vállát. Fedor észrevette ezt és halálos izgalmakat érzett. Befordult egy sikátorba, levette a sapkáját és keresztet hányt magára.

— Uram irgalmazz... Uram irgalmazz... — ismételte néhányszor.

És gyors léptekkel sietett előre, hogy mentől távolabb legyen a korcsmáktól, amelyekben már kezdték meggyújtani a faggyugyertyákat.

A város végén fákkal beültetett nagy tér volt, amely egyuttal parkul is szolgált. Volt ott néhány fa-lócza, néhány fő virág, melyet a »hatóság« ápoltatott.

Reggelenként a parkban megjelentek a dajkák és gyerekek, estefelé az uri társaság sétálgatott arra: leginkább rendi-ruhás urak, krinolinós hölgyek. A sötétség beálltával a szolid emberek mentől messzebbre kerültek el ezt a helyet. Ebben az időben a park a szerelmeskedők és apró tolvajok buvóhelyéül szolgált.

Fedor nem tartozott ezek közé, azért be sem ment a parkba, hanem attól távolabb állt meg. Megtámaszkodott egy félig kidült sövényhez, megtöltötte a pipáját, rágyújtott és gondolatokba merült.

Már sötét volt; a köd perczről-perczre sűrűbb lett.

A katoná gondolatai hol megakadtak a legközelebbi tárgyakon, hol messze szálltak, mint a pipájából eregetett füst.

Gondolkozott pedig Fedor a szomorú gyermekkoráról, éhezéséről, amely oly gyakran kizozta őt, a fagyos időszakokról, amelyek millió apró jégtüket szurkáltak a csupasz lábába.

Világosan állt előtte egy kiméletlenül zuzmarás, csillagos téli este, mikor őt már félig megfagyva ragadta torkon a halál. Fülébe messze haladó szánkák csengői csengtek; azok a szánkák pedig ahelyett, hogy közeledtek volna, egyre távolodtak tőle. Világosan hallotta az éhes farkasok üvöltését, amelyek mintegy jóslták már neki a mihamari halált.

Megrázkódott és egyet köpött.

— Hogy vesznének el! — átkozódott haragosan.

Valami különös szomorúságtól nem birt menekülni. Csaknem olyan rosszul érezte magát, mint azon a keserves estén.

Hogy a szomorkodását elűzze magától, Marciszjáról, majd Vászjáról kezdett gondolkozni. Ez a két alak két napja volt neki, amely beragyogta az ő szürke, bus életét, »mindenkitől elhagyott árva« életét.

Vászt volt az ő boldogsága, büszkesége, vigasztalása, gondolkodásának állandó tárgya. Nem érezte magát elhagyottnak, árvának, ha Vaszjával beszélgetett, Vaszjára nézett, vagy ha csak rá is gondolt Vaszjára. Nem kételkedett abban, hogy Vaszjának valami magasabb rendeltetése van, hogyha nem ma, hát holnap »nevezetes ember« lesz belőle s akkor őt, a semmiséget is kiemeli a porból. Még feleségül is valami előkelő, gazdag és okos nőt szánt neki.

Magamagának Marciszját választotta. Nem látta annak hibáit, rossz tulajdonságait: ítélni ő nem tudott. Ő egyszerűen csak szeretett. Hogy miért szeretett, azt ő maga sem tudta. E tekintetben ő sem okosabb, sem ostobább nem volt, mint a többi szerelmesek.

Egyben nem kételkedett: hogy ő Marciszját elveszi s hogy ez a szövetség őt boldoggá fogja tenni. Nehéz volt az esze járása: ha egy gondolat beléült a fejébe, azt onnan kihajtani már nem bírta.

Ujra megtöltötte a pipáját s most már valami vidámabb nótát dudolt, a szíve megkönnyebbült. Gondolatban már a Marciszját férjének látta magát, kijavította a régi házikóját, kertet csinált magának, az udvar tele van tyukkal, kacsával s ő boldog.

E pillanatban néhány lépésnyire két, egymáshoz szoruló alakot látott. Valami katona jött a kertbe a szeretőjével.

Daczára a ködnek és a szürke köpenyegnek, amelyet a katona viselt, Fedor rögtön ráismert.

— Vaszja, Vaszja! — kiáltott vidáman.

De az nem fordult feléje, sőt meggyorsította a menését.

Fedor ezt tréfának vette, utána szaladt az öcscsének, elérte és a vállára ütött.

— Menj innen! — szólt rá a huszár haragosan.

Fedor nem is ügyelt rá s vidáman fordult az öcscsé sétáló társához. A lány eltakarta arcát a nagykendőjével. Fedor az ő körében divó egyszerű szokás szerint balkezevel megfogta az ismeretlen leány vállát, jobb kezével pedig félrevonta a kendőjét.

— Kisasszony, — szólt bizalmas hangon — engedj hát, hogy megnézzelek.

A lány egyet rántott magán, a kendője leesett... Fedor meredten állt meg. Amazok már rég eltűntek a ködben s ő még meg sem mozdult a helyéről. A váratlanságtól meglepett esze nehezen dolgozott, hogy megértse a helyzetet. De lassankint kezdett mindent megérteni: hogy elrabolták tőle azt, ami neki a legdrágább volt s hogy a rablást az követte el, aki neki a másik legdrágábbja.

Mikor ezt megértette, a fejéhez kapott és összecsikoritotta a fogát.

— Kigyó... kigyó... — ismételte néhányszor tompán.

Gyűlöletet csak a leány iránt érzett. Ha az e pillanatban előtte van, bizonyosan beledöfte volna a szuronyát. Vaszját pedig sajnálta. Ő szerinte az öcscsé áldozat volt, egyuttal pedig őtöle elrablott kincs.

Mindezt ő lassan, erőlködve, még mindig egy helyen állva és fogait csikorgatva határozta el.

Végre leszegve a fejét, mint a bika, amely tülekedésre készül, megfordult és visszament a városba. A kivilágított korcsmák tele voltak. Az ablakokon át látni lehetett a vendégek körrajzait. Itt-ott kintorna is szólt. A hid közelében nagyobb korcsma volt, amelyet leginkább katonák látogattak. Mindent lehetett ott kapni, amit a katonai vágy megkíván.

A korcsmáros, egy vörös szakállu, alacsony homloku, mélyen beesett szemű zsidó kopejkákat szedett a katonáktól, de igen érdeklődött a rubelek iránt is. Nagy

tisztelettel volt az órák és óralánczok iránt, de nem vetette meg a ruhadarabokat sem.

Fedor ehhez a zsidóhoz irányította lépteit, akit a katonák »veres ördög«-nek hittak. Gyorsan indult el az álló helyéről, de mentől közelebb ért a korcsmához, annál lassabban, nehezebben lépkedett.

Utja a hidon át vezetett. Régi hid volt az, korhadt gerendákkal és oszlopokkal. Magasan állt a folyó felett, amely itt kőpartokkal szűkebbre volt szorítva. A víz gyorsan futott, zajosan csapkodva a hid alapját, az időtől megfeketedett hidlábakat.

Fedor meglassítva a lépteit, megállt a hidon. A fakorlátra könyökölve lenézett. A köd teljesen betakarta a vizet. Úgy tetszett, mintha a hid felhőkben állt volna s mintha a felhők feneketlen mélységet takartak volna. A mélységből zavart, szakadozó zaj hallatszott fel, mintha odalent sok ezer ember süttogott volna. Fedornak egyszer csak úgy rémlett, mintha alulról sziszegő hivatást hallott volna:

— Hej, Fjoduska... duska... duska... \*

— Vessz el! — átkozódott haragosan Fedor és beleköpött a víz felett szürkellő ködbe.

Egy perc múlva már a korcsma előtt állt. Megrázkódott, mikor végre is megfogta az ajtó kilincset, hanem azért benyitotta az ajtót.

Abban a pillanatban hátulról vidám, friss gyerekhangokat hallott.

— Fedor! Katona bácsi! Zseleznűj!

Kázja, Lesek és Jádzja az anyjukkal látogatóból tértek haza. Daczára az anyjok tiltakozó intésének, odaszaladtak az ő jó ismerősükhöz s elkezdtek annak a kabátja ujját huzgálni.

Fedor éleresztette az ajtó kilincset, visszafordult s mind a három gyereket az ölébe vette. Beszélni is akart, de nem tudott. Csak sorra csókolta a gyerekeket, megszurkálva azokat a borostás szakállával.

Azután meghajtotta magát Zselszka asszonynak s ennek minden ellenkezése daczára hazavitte a gyerekeket, aztán egyenesen hazament a kaszárnába és lefeküdt.

\*

Egy csapat gyalogságnak és huszárságnak éles töltéseket adtak ki. Ezeknek a szomszédos erdőbe kellett vonulniok. »Körültekintés« végett.

A huszárcsapatban volt Vaszja is.

Fedor, aki otthon maradt, e hírre megijedt. Első eset volt, hogy a »gyerekek«, az ő »angyala«, veszedelemnek volt kitéve. Ha lehetséges lett volna, ő szívesen felajánlotta volna magát az öcscsé helyett, vagy elment volna Vaszjával, hogy azt szükség esetén a saját testével is megvédelmezzék.

A katonaságnak a parancs szerint napfelkelte előtt kellett indulni. Fedor egész éjjel nem aludt. Bár szabályellenes volt: kilopódzott a pajtásaival, s mint az örült, rohant a lovassági kaszárnába.

A homályos világban, amely a pincze világosságára emlékeztetett, a tárgyak körvonalai szétfolytak. A levegőben rothadt levelek szaga volt érezhető.

A városka mélyen aludt. Az összes ajtók és kapuk erősen be voltak zárva. A katonáknak meg volt hagyva, hogy a legnagyobb csendben készülődjenek. A városból a legóvatosabban, trombita- és dobszó és éneklés nélkül kellett kivonulniok.

Mikor Fedor megérkezett, az ő Vaszjája már teljesen felfegyverkezve a nyeret csatolta a lovára,

\* Lefordíthatatlan szójáték: *Fjoduska* kicsinyítő formája a *Fedor*-nak, a *duska*, pedig hívogató, csalogató, mintha azt mondaná: jer, lelkecském!

hogy arra azonnal felugorjon. Vidám, piros volt, mint mindig, sőt tán a szokottnál is pirosabb, vidámabb. Látni lehetett rajta, hogy magánkívül volt örömeiben s ha nem lett volna szigorú parancs, kész lett volna hangos dalolásra fakadni.

A testvérek igen szívesen ölelkeztek össze, bár a fiatalabbik került szemével a bátyja tekintetét. Pedig az idősebbik éppen nem vádolta az öcscsét semmivel. A »kigyó« megmarta a szívét, de azzal vigasztalódott, hogy a méreg nem érte az ő szeretett öcscsét, hogy az öcscsét azért ő nem vesztette el s hogy a kölcsönös szeretet továbbra is összeköti őket.

A fiatal huszár már a lován ült és várta a parancsot, hogy sorakozzék, Fedor pedig mellette állt, bucsuzott tőle, intve őt, hogy vigyázzon s elborította minden oldalról keresztvetésekkel.

Végre megadatott a jel. Vászja megeresztette a lovát, még egyszer leszólt a bátyjának:

— Isten áldjon meg, Fedor!

A csapat elindult lépésben, tompán dobogva a megázott földön. A lovasok előre hajlottak lovaikon, előre állítva csuklyáik hegyét. A város végén álló keresztnél jobbra tértek, arra az utra, amely a cserjésben kigyózkodott.

Fedoron kívül, aki tovább is a helyén maradt és keresztet hányt, sóhajtozott az eltávozott csapat után, ezt még csak egy pásztor kísérte el tekintetével, aki éppen akkor hajtotta ki a marhát a legelőre s csodálkozva nézte a korai kivonulást.

A köd és eső nemsokára eltakarta a lovasokat.

(Vége következik.)

## Saison.

### Ródlí.

— jan. 28.

Havas út a budai hegyekben. Felnőtt emberek szánkát czipelnek föl a domboldalra, aztán leereszkednek a havas lejtőn. Régen, mikor gyerekek voltunk, azt mondtuk: »Gyere rucsizni«. Ma azt mondjuk: »Gyere ródlizni«.

Ez most a sikk.

PLUNDER UR: És azt mondtam magamban: »Egyszer meg kell nézned ezt a bolondságot is«.

ELLA: Papa, ez nem bolondság, ez sport.

DOKTOR LAKRICZ: Ugy van, ez sport. Azelőtt, uram, a fiatal lányok otthon ültek a szobában.

ELLA: És stoppoltak.

LAKRICZ: És olyan sápadtak voltak, mint a fal. Képzeld csak, miféle generáció származhatott ebből!

PLUNDER: Szegény nagyanyád, Ella, mindig náthás volt és...

LAKRICZ: És?

PLUNDER: ...szegény tavaly meghalt, nyolczvan éves korában.

LAKRICZ: Ez csak kivétel, uram, kivétel. A jövő nője, a jövő anyája sportolni fog. Nézz a női divatot.

PLUNDER: Ez az egy dolog az, ami sok pénzembe kerül és mégsem értem.

LAKRICZ: A női divat a karcsúság felé hajlik.

Már pedig sportolás nélkül nincs karcsúság. Az otthon ülő nő elhízik.

PLUNDER: A feleségem mindig otthon ül és olyan sovány — mit mondjak önnek? ... — olyan sovány, mint egy modern darab cselekménye.

LAKRICZ: Ez azért van, mert nem sportol. Ha sportolna, mindjárt hust szedne a csontjaira.

PLUNDER: Az imént azt tetszett mondani...

LAKRICZ: A sport mindenre jó. A kövér lefog és a sovány meghízik tőle.

PLUNDER: Én meghíztam sportolás nélkül is. De régen, mikor még az üzletben rakkeroltam magam, sovány voltam sport nélkül is.

LAKRICZ: De nemcsak a testet, hanem a lelket is fejleszti a sport. A tüdő kitágul, a szem kinyílik, a szív hevesebben ver, a vérkeringés élénkebb, a kedély jobb. A sport léleknevelő is.

ELLA: Papa, akarod látni, mit tudok? De előbb megmutatom a tobogánomat. Ime, ez az.

PLUNDER: Ez egy tobogán? És ez került nekem olyan sokba?

ELLA: Hát te minek nézted?

PLUNDER: Én azt hittem, hogy ez egy szánka, vagy mint az én gyerekkoromban mondták: egy slitti. És ez kerül olyan sokba?

ELLA: Szánka az, amit a gyerekek csinálnak deszkából. De ez egy gép, egy tobogán.

PLUNDER: Régen öt garasba került és szánkának hívták. Ma kerül egy csomó pénzbe és tobogán a neve.

LAKRICZ (szánakozva): Kedves papája nem ért a sporthoz.

PLUNDER: Én nem értek? Hiszen az én pénzembe kerül ez a sok sport, amit itt látok. Ez a pamutrékli is az Ellán. Jó, hogy megvolt még ez a sapka, ami azóta nem volt a fején, amióta az elemiből kikerült.

ELLA: A papa téved. Azt hiszi, hogy ez az a sapka, amit gyerekkoromban hordtam.

PLUNDER: Hiszen a mamád mondta.

ELLA: A mama nem merte neked megmondani, hogy nekem norvég sportsapka is kell.

PLUNDER: Majd adok én a mamádnak! És mibe került ez a sipka? Képesek voltatok talán még ezért is pénzt adni?

ELLA (gunyosan): A papa egyáltalán nem modern ember. (Hirtelen szívdobogással.) Itt jön Örvényi! (Örvényi elsuhan mellettük sportkosztümben.)

PLUNDER: Ez a korcsolyamester?

ELLA: Hova gondolsz! Ez Örvényi, a »Dzsentrí« tagja. A leghíresebb bob-szánozó, ski-futó és skeletobajnok.

PLUNDER: És ebből él?

DOKTOR LAKRICZ: Vadászatból él. Partira vadász.

ELLA: Doktor, maga megint rosszakat mond egy emberről, akire nincs oka féltékenykednie.

LAKRICZ: Nem szeretem az olyan embereket, akiknél a sport nem öncél, hanem csak ürügy.

ELLA: Ön jól tudja, doktor, hogy Örvényi iránt csak tiszteletet érzek és lelki barátságot.

LAKRICZ: Hogy érezhet tiszteletet egy ember iránt, akinek az a legfőbb ambíciója, hogy mennél több zuzódás legyen a testén?

ELLA: Igazi sportférfi nem ijed meg a veszedelemtől és a sebeket úgy gyűjti, mint más az ordókat.

LAKRICZ: Akkor nagysád ideálja csak egy tót napszámos lehet, aki leesett az építő állványról. Több seb már nem lehet emberen, mint ezen.

ELLA: Lakricz, maga ma kiállhatatlan.

ÖRVÉNYI (*messziről*): Krisztikott, Ellácska.

ELLA: Hogy van, Örvényi? Nem jön ide?

ÖRVÉNYI: All right. (*A társasághoz lép és sport-szerűen, sapkához emelt kézzel szalutál.*)

ELLA: Papa, engedd meg, hogy bemutassam neked Örvényi urat, a híres bobsleigh-bajnokot, ski-futót és skeletón-művészt.

PLUNDER: Nagyon örülök a szerencsének.

ÖRVÉNYI: I am glad.

PLUNDER: Nix spukken english.

ELLA: A papa eljött megnézni egy kicsit a ródlizást.

PLUNDER: Azt mondtam magamban: »Egyszer meg kell nézned ezt a bolondságot is«.

ÖRVÉNYI: All right.

PLUNDER: Hallom, hogy önnek sok sebe van a testén.

LAKRICZ: Anélkül nincs sport.

ÖRVÉNYI: És miből élnének meg az orvosok?

PLUNDER: Ez igazán olyan veszedelmes dolog, ez a rucsizás?

ÖRVÉNYI: Veszedelmes? Itt a budai hegyek közt semmi sem veszedelmes. Ez nem sport. Gyerekjáték. Hanem jöjjenek el egyszer St.-Moritzba, vagy Chamonixbe.

ELLA: Meséljen nekünk valamit St.-Moritzról.

ÖRVÉNYI: Mit meséljek? Menjenek el egyszer és nézzék meg. A kedves papája megengedhetné magának ezt a kis mulatságot.

PLUNDER: Hol van az?

LAKRICZ: A Mont-Blanc alatt.

ÖRVÉNYI: Láttá?

LAKRICZ: Láttam.

ÖRVÉNYI: Mikor?

LAKRICZ: A multkor a moziban. Önt is láttam ott.

ÖRVÉNYI: Engem érdekelt a dolog, mert legkedvesebb emlékeim St.-Moritzhoz fűződnek.

PLUNDER: A moziban is lehet látni?

ELLA: Persze. Sőt én még Örvényit is láttam.

ÖRVÉNYI: A moziban?

ELLA: A képen. Megismertem.

ÖRVÉNYI: Engem?

ELLA: Magát. A ski-futók közt van és elesik a hóban.

ÖRVÉNYI: Várjon csak... (*Gondolkodik.*) Azon gondolkodom, hogy elestem-e én a hóban? Mert én nem szoktam elesni. Különben meglehet.

LAKRICZ (*magában*): Ugy éljél te, ahogy St.-Moritzban voltál.

ÖRVÉNYI: Az bizonyos, hogy St.-Moritz felejtethetlen előtttem. Ott van csak igazi hó-kultúra. Ez itt

a budai hegyekben, ez semmi. Ez egy darab Magyarország. Egy Balkán.

PLUNDER: Ott is épp úgy lerucsiznak, mint itt?

ÖRVÉNYI: De micsoda pálya! Milyen gyönyörű, elsőrangú pálya! Ott a Mont-Blanc lábán! Van önnek fogalma erről, uram?

PLUNDER: Hegy az hegy és hó az hó.

ÖRVÉNYI: Hohó! Először is St.-Moritz tele van angolokkal, akik rajonganak a téli sportért. De meg aztán pénzük is van hozzá. Micsoda nagyszerű bobsleigh-k, tobogánok vannak ott! Paradicsomi gyönyör rajtuk lesiklani.

LAKRICZ: Szki is van ott?

ÖRVÉNYI: Először is nem »szki«, hanem »sí«.

ELLA: A doktor ur nem tud svédül.

ÖRVÉNYI: Pedig svéd gimnasztikát is tanít.

LAKRICZ: Uraságod is volt már beteg és mégsem tud latinul.

ELLA: Mondja, Örvényi, nehéz a ski?

ÖRVÉNYI: Kezdeknek nehéz, mert nem tudják az egyensúlyukat fentartani. Amikor a két szántalp a lábukon van, mindig szét akarják a lábukat terpeszteni, holott a két sinnek csaknem szorosan egymás mellett kell lennie.

ELLA: Milyen szakértő! Milyen szakértő!

ÖRVÉNYI: És nagyon nehezek a fordulatok, a virázások. Én már gyönyörű ugrásokat is csináltam szakadékokon keresztül. Isteni volt!

LAKRICZ: Miért nem mutatja be azt itt is, Örvényi ur?

ÖRVÉNYI (*megvetően*): Itt?... Ez egy ország?

PLUNDER: Más volna, ha önálló vámterület lenne.

ELLA: Papa, ne politizáljunk.

LAKRICZ: Örvényi ur nagyon megvet bennünket, pestieket. Még sohasem láttam, hogy itt ródlizott vagy szikett volna.

ÖRVÉNYI: Ahhoz hangulat kell. Különben gyászolok is.

ELLA: Kit gyászol?

ÖRVÉNYI: Szegény Bob barátomat. Lakótársam és jó barátom volt St.-Moritzban. A szkeletón-bajnokságban mindjárt második volt utánam.

ELLA: Meghalt?

ÖRVÉNYI: A szkeletonnal tudvalevőleg hason fekve és fejjel lefelé csuszna. Ő szegény, fejjel nekiment egy fának.

ELLA: És maga?

ÖRVÉNYI: Kis hija, hogy én is neki nem mentem egy sziklának, de az utolsó pillanatban...

ELLA: Hála Ist...

ÖRVÉNYI: Lemondtam a versenyt.

ELLA: Igazán nagyon, de nagyon örülök.

PLUNDER: Ella! Eddig hallgattam, Ella. De jó, hogy eljöttem. Ugy kell neked, hogy eljöttem.

ELLA: Miért, papa?

PLUNDER: Hogy te rucsizni menj, mint egy gyerek, ahhoz nem szóltam semmit. Ez most a sigán. De nem akarom, nem engedem...

ELLA: Mit, papa?

PLUNDER: Hogy fejfel nekimenj a falnak! Az Örvényi ur teheti, mert ő egy dzsentri. De maga, Lakricz, ha még egyszer ilyet ajánl a lányomnak, pofon ütöm, érte? Pofon ütöm.

Reveur.

## INNEN-ONNAN.

24 A babonás Páris. Az Urnak 1910-ik esztendejében pedig Lutéczia városának lakosai már odáig jutának, hogy nemcsak a három egy Isten babonáján nevettek, hanem nevettek mindenrendű isteneket, azon is, amelyet Arouet ur (aki Voltaire név alatt irt), azon is, amelyet Joannes Jacobus, sőt azon is, amelyet Robespierre polgártárs állított elébe, az Észnek és az Értelemnek magasztosságát ünneplvén. Az Urnak 1910-ik esztendejében Lutéczia városának lakosai odáig jutának, hogy falaik között nem adtak pihenőt egyetlen istennek sem, mondván, minek tápláljam imával, áhitattal az isteneket, holott magam is isten vagyok, a többieknek is hatalmasabb, mert amíg isten csak embereket tudott teremteni, — amely tevékenységtől én ma már irtózom — addig én, amely perczben kedvem tartja, tudok teremteni magamnak isteneket, olyan theogoniát, aminőt még nem látott a világ. Idáig jutának Lutéczia lakosai és nem tisztelték többé sem az eszmei születésű isteneket, sem azokat, amelyek vizeknek vagy természeti tűneményeknek képében kerültek elébe. Akkor a felháborodott és mellőzött istenek, pártállásra való kicsinyes tekintetek nélkül, összefogának és havat meg esőt zuditának olyan rengeteg tömegekben a városra és az országra, hogy patakok folyókká, folyók oczeánokká dagadtak és áttörvén hidat meg gátat, kicsaptak medrük-ből, pusztulással fenyegetve mindeneket. Mire az emberek megtértek előbb a természet hatalmának megismerésére, majd amikor ez nem használt, megtértek a három egy istenhez, keresztet vetvén, harangot kongatván és kegyes térdhajításokkal lépven át az elhagyott templomok küszöbét... Most pedig már arról jön hír, hogy Párisban a világ végét emlegetik, már nem is vallásos remegéssel, hanem babonás félelemmel, úgy mint valaha a régiek, akik csakugyan azt hitték, hogy megremeg a világ, ha Jupiter ránczba szedi a homlokát. Atheista, pozitivist, fölényes Páris hová lettél, hová lett a mázad, mihelyt kilépett csöndes medréből a Szajna és fönn az égen megjelent az üstökös?!

+ A renyhék földje. Upton Sinclair Istók néhány évvel ezelőtt bekukkantott Budapestre s tapasztalatairól annakidején beszámolt, sőt megígérte, hogy regényben is feldolgozza azokat. Azt vette észre, hogy ez a város — óh, nem panamáktól bűzölgő posvány — hanem a lusták városa s mig New-Yorkban vagy Londonban minden utcában van sarok, Budapesten a sarkok helyén kávéházaknak elnevezett templomok vannak s az emberek naphosszat ezekben tisztelik a lustaság istenét, akinek fekete ruhás papjai apró csészékben hordják elé a szentelt fekete italt. A hivek végigdőlnek a székeken s ujságalaku imakönyvek olvasásába merülnek el, miközben nagy lármát csapnak. Beléptükkor ordításokban törnek ki s belekiáltják a templom márványtermébe: »Pinczér!« Mikor egy napi, néha egy heti henyélés után a hívő befejezte istentiszteletét, egyszerre olyan lesz, mint a szelidített oroszlán. (Ez a magyarok ősaltatja, melynek néhány élő példányát még most is őrzik a Duna partján külön erre a célra berendezett épületben.) A távozni készülő hívet szemmeláthatólag mély meghatottság fogja el s szinte könybelábad a szeme, amikor áhitatos hangon

kiáltja ezt a szót, hogy »fizetek«, ami Nyugat-Európában és Észak-Amerikában annyit jelent, hogy »Amen!«. Eközben valamivel fülsiketítő módon megcsenget egy poharat. (Ez is ősmagyar szokás még abból az időből, amikor a Sarmata-síkságon bömbölő haranggal verték fel nyugalmaikból a benszülött népeket.) Upton Sinclair mester most megrökönyödve olvassa valamelyik washingtoni lapban, hogy a restek földje nem Budapesten van, hanem a Kaukázus-tövében, de valószínűleg meg van róla győződve, hogy ezek is ősi földjükön visszamaradt magyarok (kegyelettel néhai gróf Zichy Jenőnek figyelmébe ajánlva), akik már azzal is, hogy lusták voltak kóborló testvéreiket az új hazába követni, igazi magyarságukat dokumentálták. E különös nép ugyan még nem lakik füstös templomokban, mint a budapesti, hanem egyszerűen, sőt többszörösen rongyos sátrakban s papjai kötelesek ügyelni arra, hogy valaki tul ne lépje a hetenkinti 3½ órai munkaidőt, sőt a lustaság egyháza el van szánva rá, hogy a törvény ellen vétőt pénzbírsággal sujtják. Kötelességünknek tartjuk azonban Upton Sinclairet arra figyelmeztetni, hogy a pénz intézményét sem ismerik a magyarok... Fizetek!

24 Struccztenyésztő telep. Amióta a főváros elhatározta, hogy másfél millió korona árán új vért ereszt az Állatkert petyhüdt ereibe, alig mulik hét, hogy valami csodának ne érkezne híre, mi lesz, mi nem lesz a regenerált Állatkertben. Lesz fű, mondják, lesz fa, lesz virág, lesz szikla, lesz bagolyvár, lesz vadállat, sőt lesz korcsma, kávéház és zenepavillon, meg — attrakciónak — pálmakert. Amikor pálmaketről hallottunk, megijedtünk kicsit. Mert a pálmakert: oázist jelent. Már pedig ha oázisról gondoskodnak, ez nyilván azért van, mert minden egyéb körülötte — sivatag lesz. És ez a sivatag kerül másfél millióba, amennyit pedig még Lebaudy se fizetett az egész Szaharáért, amelynek — tudjuk — a szuverén császára. És most a tömérdek előkészület tetejébe még új is kerül: a főváros struccztenyésztő telepet rendez be az Állatkert területén. Állítólag azért, mert a strucczok tollával virágzó kereskedést szándékszik folytatni és nagyon kecsegteti a remény, hogy a délővi vad népek ezentúl Budapesten fedezik struccztoll-szükségleteiket és nagyszerű exportunk lesz Szomáliába, meg egyéb ilyen helyekre. Mi azonban tudni véljük, hogy ez a reménység illuzórius és a strucczteleppel azt akarja majd *ad oculos* bizonyítani a főváros, hogy a strucczok megközelítőleg se értenek úgy a struccz-politikához, mint akár Budapest, akár pedig az egész Magyarország... De azért csak készítsék, fejlesszék, építsék az új Állatkertet, költsék rá a másfél milliót, hiszen egy ritka és nagyszerű állat — amelyről már Horatius író-társunk is szólt — okvetlenül lesz benne: az a bizonyos nevetséges egér, amely olyankor születik, amikor a hegyek vajudnak hosszan, mint most a budapesti Állatkert ügye...

24 Királyi nász. Szegény kis Györgyét leinternálják holmi vidéki garnizonba, ahonnan nem játszhatik többé szembe-köpösdit a jó Pasics bácsival, se pofozósdit Belgrád rendőrfőnökével. A konakból kidobják és leszorítják a vidékre, közönséges, csatakos, sáros tisztcskének, aki nem élvezheti többé a Kalimegdan gyönyörűségeit és nem pillanthat át többé a várfokról a lapályos Bácskára, amelyet mult esztendőn oly igen nagyon meg akart hódítani. És hogy a szegény kis Györgye végleg reményét veszítse, ime, az öcscsét már házassítják. Ugy biz ám, még pedig Ferdinánd bolgár király leányával, Eudoxiával, aki bár alig tizenkét esztendő, mégis igen alkalmatos, hogy a Karagyorgyevicseket megerősítse a rozoga trónon, sőt egy előretolt örse legyen a bolgár imperiálizmusnak, amely

nem egészen platónikus szándékoktól vezetetten kaczerkodik a Balkán Hamupipőkéjével, Szerbiával. És a huszonegy esztendő Sándor szerb trónörökösét összeházasítják a tizenkét éves bolgár hercegnővel, hogy Ámor végézzel, ami a diplomáciai-tól, a hadviselésétől és a plivnicai győzelemtől nem tellett: Szerbiának és Bulgáriának egyesítését, persze bolgár jogar alatt.

\* \* \*

24 A katonai attasé. Odaát Ausztriában és idehaza nálunk izgatottak most a kedélyek, amióta kiderült, hogy Oroszország bécsi katonai attaséja cseppet se fűzte szorosabbra a két birodalom közti kötelékeket, ellenben szorgalmasan és a gyűjtőnek szenvedélyességével hordta össze a hadseregünkre vonatkozó titkos adatokat. A kedélyek csillapítására aztán hivatalos helyről kommunikékat adtak ki, hogy a gonosz ezredest már utolérte a legszörnyűbb büntetés: apostoli királyunk a legutóbbi udvari bál alkalmával teljesen negligálta és nem nyújtott neki kezét. Helyes, hiszen nem vonjuk kétségbe, hogy ezzel aztán minden meg van torolva, sőt a titkok is vissza kerültek, de mégis csak mulatságos, hogy a diplomácia és a hadvezetőség hogy meg volt rökönyödve, amikor első hire jött az indelikát ezredes kémkedésének. Ejh, minek ez a hipokrizis? Minek az az álszemérem? Hát nem tudjuk-e mindnyájan, hogy a katonai attaséknak egyéb dolga sincs, mint a kémkedés? És szegény, negligált Marcsenko ezredes se akkor hibázott, amikor kémkedett, hanem amikor rájtakapatta magát. És ha Vojtina ars poetica helyett véletlenül a kémkedés művészetéről irt volna, bizonyára nem feledkezett volna meg erről az utasításról: katonai attasé kémkedj, csak rajt ne kapjanak!

\* \* \*

24 Gyermecktragédia. Minap Szentpéterváron, holmi előkelő bálon, amit főrangú gyermekek öröme rendeztek, táncz végeztével Pierrot belenyult zsebébe revolverért és föbelőtte magát, mire Colombine mérget vett be és holtan rogyott az imádója holtteste mellé. Tizenhat éves volt Pierrot, tizennégy esztendő Colombine, és ez is, meg az is, büszke nagy arisztokrata család sarja. Szerették egymást és meghaltak együtt, mert a szerelmük nem az a gyermekes, bizsergő, édes érzés volt, amit a tavasz első lehelete zsendít meg a fiatal szívekben, hanem betegség, amilyent a veszedelmes mikróbák telepítenek át az emberi szervezetbe. És ezek a mikróbák most különösen szaporák a maláriás orosz levegőben. Persze az orvostudomány nem méltatja őket figyelemre, mert az orvostudomány még tulságosan fiziológiai csapásokon jár és a lélek ma is olyan ösméretlen előtte, mint volt Aesculap és Galenus korában. Pedig azok a mikrobák az orosz ifjuságnak éppen a lelkébe veszik be magukat és pusztításaik egyik képletét Arczűbasev tanulmányozta a sokat emlegetett Szaninjában. Pierrot és Colombine tragédiája azonban a betegség másik rendjébe tartozik és igen közel áll ahhoz, ami vagy száz esztendő előtt egész Európán végigszántott: ez a gyermecktragédia nem a tavasz ébredése, hanem tiszta wertherizmus. Ugyanaz a csüggedés és pesszimizmus, amely valaha Európát fogva tartotta, nyugózi le most a császár birodalmát és talál tulságosan tápláló területre az ifjak lelkében. A nagy depressziók, a végtelen céltalanságok kísérő jelensége ez és Oroszországban ez most a lelkek erkölcsi helyzete. Ilyenkor durrognak az öngyilkosok pisztolyai és a szerelem oly szép, hogy meg se fér az elnyomott világban. Hajrá, át egy másik világba, amelynek se határa, se vége, se kezdete, és ahol a tizenhat esztendő Pierrot meg a tizennégy éves Colombine olyan szabad, mint a mezők virága és az egék madarai!

## SZINHÁZ.

### Góthék.

A Vigszinház szegényebb lett két művészszel és ezt a leszegényedést akkora siránkozással fogadták, mintha kulturétünket végzetes, soha ki nem heverhető csapás érte volna ezzel a változással. Pedig a Góth-házaspár távozásán csak a Vigszinház igazgatóságának lehet oka sajnálkozni, amely legjobban tudja, hogy mit jelent a színház bevételei szempontjából, ha két előkelő művész kilép a színház kötelékéből.

A színház a közönség szórakoztatására alakult vállalkozás, mely bizonyára mérlegelni tudja, hogy mi válik a vállalkozás kárára vagy hasznára. S ha a színház úgy találta, hogy Góthék távozása nem hagy nyomot maga után a színház pénztárában, akkor a közönségnek sincs oka, hogy katasztrófától féltse a színházi vállalkozást. Ennyit az affér anyagi oldaláról. Ami pedig a művészi részét illeti, Góthékat csak úgy nem féltjük, mint ahogyan nem aggódunk a Vigszinház sorsán. Mert az a sajnálkozás, mely a művészpár kivonulását kíséri, legjobb biztosítéka annak, hogy akad még a fővárosban színház, mely a maga számára értékesíteni akarja Góthék népszerűségét és vonzóerejét. A közönség szemével nézve hát az eseményeket, azt kell mondanunk, hogy a közönség semmiben sem károsult, mert hiszen Góthék a művészetre nézve nem vesztek el azzal, hogy az egyik színházból áttelepednek egy másikba.

Nincs jogunk az okok firtatására, melyek ezt az affért felidézték. A színház és színész szerződését a két fél magánügyének tekintjük, mely csak azért érdekesebb minden más polgári ügyelnél, mert a szerződéses viszonyban álló személyek a társadalom homlokterében állanak. De az érdekességükből még nem következik, hogy magánügyüket közügygyé avanszáltassuk s hogy a biráskodásra is jogot arrogáljunk magunknak, amikor ez a jog a polgári bíróság joga. Régebben mindenkit megilletett ez a jog. Ez akkor volt, amikor a köztudatban még gyökere volt a tudatnak, hogy a színház a kultúra egyik intézménye és a színész a felesküdt napszámosa. A kultúra mindannyiunk közügye s a színházban és színészben a kulturát védjük, gyámolítottuk. De ma? A kultúra terebélyesebb lett, semhogy a színházból táplálkozhassék. Más a forrása, más az éltető ereje. És ehhez képest a színház is más, mint régen volt. Nem a kulturát, de a szórakozást szolgálja. És ennek következtében a színész is missziót cserélt. Szóval, más lett minden, csak az a személyi kultusz maradt a régi, melyet félszázaddal ezelőtt a kultúra napszámosa körül fejlesztettek. Ezt a kultuszt ma csak annyiból tartjuk bajnak, amennyiben károsnak ösmerünk fel mindent, ami beleütközik a jóízűbe, és ami az értékek tulbecsülésével hamis kulturétrékeket hoz forgalomba. S még ennél is nagyobb baj, hogy a hamis értékek forgalombahozásával leszállítja, vagy egészen kiszorítja az igazi értékeket.

Ne kerteljünk. Az írókra és irodalomra célozunk. Ki tud arról, hogy az ujságírás országos affért faragott abból, ha egy kiváló író akármilyen okból kilépett egy ujság kötelékéből. És ki tájékoztatja az országot arról, hogy íróink miféle regényen vagy költeményen dolgoznak. Pedig a szellemi életnek e megnyilvánulásai nem kisebb jelentőségűek, mint a színházi világ legnagyobb eseményei. Az író a termelő s a színész a kereskedő, aki a fogyasztást közvetíti termelő és fogyasztó között. Az írás mindentől független szellemi megnyilvánulás. Nem feltételezi a színészetet s akkor is termelőképes, ha az összekötő kapcsolatot közte és a fogyasztóközönség között nem a színészet képviseli. Előbb vala az írás és csak azután a színjátszás. És a fejlődés.



désnek ebben a sorrendjében jelezve látjuk a jelentőség rendjét is. Ha ez kevés is, a helyzet elég az író öntudatának erősítésére.

(Ly.)

**A sötét pont.** Abban különbözünk az állatoktól, hogy nevetni tudunk. A gyomrunk disznó-gyomor, a szívünk a borjuéra emlékeztet, koponyánk pedig a majom-koponyához hasonló. De a nevetés királyi ajándéka egyedül a miénk és csak a mi arcunk torzul boldog grimace-ra, fölényes bírálatra, ha valamilyen emberi cselekedetben észreveszszük a gépiességet és a motivumok bujosdiját. Isteni felszabadulás a nevetés, emberek istenülése. Mégis emlékszem mosolyokra és kacajokra, amelyek ellentmondanak a szavaimnak és a pszichológusok lelkes megállapításainak. Egyszer láttam valakit, aki egy buta viccslapra csurgatta a nevetés könyzeit. Soha ilyen szálnalmas arcot és bus nevetést. Vidámabb talán a sírás és a gyászdal is. Ezt az emléket hozza most eszembe *Kadelburg* és nem tudom ki.

Meglehet, hogy bennem van a hiba, de én e két vidámkodó német nevét mégis gyászkeretbe szeretném foglalni. Nehéz és plump elmességük egyszerűen lever. Minő siralmas valaki, mikor minden áron mulattató akar lenni. *Kadelburg* és tsa. is elkövet mindent. Többször egymásután azt mondják: karlsbadi só. Erre nevetni kell. Ugy látszik az ő konyhájukon nem attikai sóval főznek. Humorok tetőfoka pedig a sötét pont, egy szerecsen, aki ősi czimerek közé házasodik és a mésalliance zürzavarában megleckézteti az arisztokrata-gőgöt. Irodalmi és birodalmi (németbirodalmi) humor.

Minden mulatságos lehet. Ha a forró leves arczomba fröccsen, nevethetek. A primitív kómikum erejével hat rám a kövér ur is, aki nekimegy egy fának, vagy elcsuszlik és hanyattvágódik az aszfalton. A gyermeklelkű angol humor négyesgöletessége, excentrikus, öntudatos bárgyúsága könyekig meghat. Csak a szorgalmas németek nem, akik mindenáron utaznak a nevetőizmunkra. Pedig hogy iparkodnak. Hasbeszélnek, kukorékolnak, kifordítják a szemüket, az orrukkal okarináznak, szegeket szurkálnak arcukba és vért trüszkölnek. Hiába. A *Magyar Színház* darabját is pusztán a rendezőizlés, a tempós előadás, mindenekelőtt *Vágó és Csontos*, *Z. Molnár* s *Hajó Sándor* igen ötletes fordítása menti meg. Csakis az jó, ami tőlünk való. Különben úgy érezzük, mintha egy rossz viccet követtek volna el velünk. Valaki kihuzta alólunk a széket és a földre ültünk.

*Punin.*

## IRODALOM.

### Un coeur virginal.

Ez a czime Remy de Gourmond új regényének.

A szüzek lélektana eddig még homályos. De már sejtjük néhányan, hogy a szüz nem a legszüzebb téma s mindenhová való inkább, mint családilapok hasábjaira, vagy nyárspolgárok erkölcsnemesítő írásaiba. Ezek az urak rózsaszínű és sápkóros leányokat festettek pomádés csigafürtökkel, árnyékvető szempillákkal, akik társasjátékokat játszanak, pasziánszoznak, vagy a zongoraszobába futnak és sírnak. A szüz pedig nem ilyen. A görögöknél és az egyiptomiaknál már valami perverzitet és furcsát láttak a leányok kényszerű szerelmi börtönében s később a dekadencia korában Alexandriában, az ősi hetéra-városban egyenesen csufság volt szüzeknek maradni. A megtartóztatás tisztátalan és természetellenes. A szüz gyűlöletes. Arra gondoltak talán, hogy ezek a kis szerelmi remeték a be nem tellett vágyak s az önkínzó

éjszakák pusztaságában álmodhatnak igazán a szerelemtől. Később is állandóan kísért ez a felfogás. Egy középkori szerzetes exorcizálta egy fiatal szüz ágát s tömjénnel és szentelt vízzel kergette ki a párnákból és a paplanokból az ott szunnyadó ördögöket, mert még a katolikus vallás tanítása sem üzhette el egészen a pogány reminiscenciát, amely hidegnek és bujának hirdeti az ártatlanságot, mint maga a pogány természet.

Az ellenmondás hóbortja természetesen sok igazatlanságot keült rá a szüzekre. A regényíró is ez a veszély fenyegette. De az okos, körültekintő és finom Remy de Gourmond ment maradt a tulzástól és megtalálta a középutat, amely ebben az esetben véletlenül az igazság útja is. Remy de Gourmond nem nőgyűlölő. Legalább is nem tartozik ama misogynek közé, akik csalódásokból rakják össze lirai filozófiájukat és nyomban megtagadják a hitüket, mihelyt egy igazi nőt megismernek, vagy egy rendszeres hidegvizkúra rendbehozza bomlott idegzetüket. Világosan látja a nőket. Az ártatlanság erős és veszedelmes. Egy negyvenéves archeológus megpróbál játszani vele, de bármilyen okos és töprengkedő, elveszti lába alól a talajt. Tekintete alatt a gyenge és tudatlan szüz nővé serdül s most a tőle lopott fegyverekkel veri meg.

Az ő öreges és becsületes lelkében minden szó és kézsorítás, az illedelmes és igénytelen szerelmi csata minden újabb étape-ja problémává dagad, míg a kis szüzecke már a felszabadult nő öntudatosságával halad célja felé s a hajszálaival, buta cselecskéik czérnafonaláival lánczolja magához és úgy nyújtja arczocskáját a csókra, mintha megköszönné valamit, mintha adna és nem venne. Ugyanaz a nő ez, aki később gyermekeket szoptat, ruhákat válogat és a pinczék kulcsait csörgeti. Hideg, számító, földi. Gonosz és lelkiismeretlen naivság munkál benne. Az udvarló pedig lassan leányossá lesz. Nem lehet sokáig büntetlenül időzni egy romlatlan szüz mellett. Nincs ártatlan nő. Az ösztönökkel verik meg a logikánkat. A diadal nem is a szegény archeológusé, hanem egy másvalakié, egy tapasztaltabb nőhódítóé, aki a vidékről párisi szerelmi kalandokra utaztatott és eleinte a szerelmébe volt szerelmes, nem a leányba és nem beszélt neki, hanem a karjába ragadta és egyszerűen lecsókolta. De csak a látszólagos diadal az övé. A szüz elfelejtette első udvarlóját, azt azonban nem, hogyan hódította meg. A második szerelmi regény így az elsővel kómikus párhuzamban játszódik le. Ugyanazok a szavak, ugyanazok a csókok és ugyanazok a cselek. A nőkben nem sok eredetiség van. De az ártatlanság ügyes. A második udvarló tehát beugrik s a kis nő kényelmesen ül bele a házasságba, mert céljához ért és boldog, minden fentartás és töprengés nélkül boldog.

Szeretem ezt a könyvet. Világos, okos, majdnem bölcs. A latin gondolkodás átlátszó tisztasága vegyül el itt holmi ujszerű és nagyon finom kulturával s nemcsak a regényíró szól hozzám, hanem egy eredeti gondolkozó és esztéta, aki sok-sok helyen járt s már majdnem mindennel megpróbálkozott. Remy de Gourmond régebben egy könyvet írt a szerelem mechanizmusáról. Ugy látom, hogy még mindig izgatja a régi probléma. Most talán erősebben és közvetlenebbül, annyira, hogy nem elégszik meg a tudós általánosításával és az ítéletek higgadt selejtezésével, de egy egyéni példa felé fordul. A könyv azonban így is szemérmes és szüzi. Semmitől sem áll távolabb, mint a köznapi frivol-ságtól. Még a legkényesebb részlete is. Igaz, hogy kiméletlen. A szüzet sokszor egy ingben is megmutatja. De a női csipkeingbe csak az erotika halványrózsaszínű pántlikáját fűzi, még pedig annyi lovagi tisztelettel és gyengéd szemérmessel, mint egy galáns udvarló és egy igazi művész.

Remy de Gourmond már nem fiatal ember. Talán innen van, hogy ebben a könyvben egy egész új erotikát pendített meg és férfias és szemérmes és érzéki anélkül, hogy



bárhoz is izléstelenne, vagy vaskossá válnék. A fiatal vér erotikája tüzesebb, mohóbb, de nem ily differenciálódott. Az utolsó vágyak őszi aranylása ilyen. Azok a lapok, amelyeken a szűz egy öregedő ur keze alatt lassanként leánygyá érik s ahol a mezitlen térdre sikló kéz, a sötét lépcsőn elcsatán lopva-csók, a vállra omló bódító haj egy öntudatos és mégis ártatlan flirt kezdő akkordjaként hatnak ránk, sokkal, sokkal többet sejtetnek, egy különösebb, izgatóbb és merészebb szerelmet revelálnak, mint a vicczlapok ocsmányul kimondott meztelenségei. Idegsorvasztó, betegítő játék ez. Buja és józan, mint a szűzek élete. Ezt a különösen elfinomodott életet, ezt a selyemben meztelénkedést hiába keresnők a hetérák szalónjaiban. Az ügyes Marcel Prévost, mikor egy ravasz, izgató és kelendő könyvet akart írni, amely üzlet is, irodalom is, jól tudta ezt s a bűn és szenzáció parfümét nem a félvilági hölgyeknél találta meg, de a félszűzeknél. A szűzet, az igazi, ártatlan, öntudatlanul okos szűzet azonban nem látta és nem tudta megírni. Ez a nehezebb és szebb feladat Remy de Gourmondra várt.

Lehotai.

**Héber költők.** Magyarországon, a jól-rosszul, de mindent-lefordítás országában, a tizenegyedik századi héber költők barettás képei mellett ott mosolyog a Makai Emil mélabus arcza is. Feltámasztotta Jehuda Halévit és a többiek, ha nem is szövegkritikai alapon, de a zsurnaliszta kedvességével, kihozta őket a szűk spanyol gettókból, megtisztította mind, odaállította a Nagykörutra és belésszerettette őket Margitba. Az ő héber költői ezernyolczszázkilenczven körül élnek, könnyed és kifogástalan rimekben beszélnek és olyan herczigek voltak, hogy minden vidéki kisleány pirulva olvasta őket. Makai Emil héber poétái — ma már meg lehet állapítani — nem voltak nagyon komoly zsidók. Most jött *Patai József* és egy nagy, tudományos antológiában visszaviszi Gabirolékat a tizenegyedik századba. Az ő fordításai komor és erős középkori bárdokat sejtetnek, kik keserves világfájdalommal és a humorukban is kevés fordulatossággal kóboroltak Spanyolországban és egy-egy erősebb kiáltásuktól megdobbant az egész Huerta. Patai József fordításai, ha nem is oly könnyedek, mint a Makaié, de hihetők, megbízhatók és modern technikájuk. Meg kell szokni a változást és a Makai héber költőiben nem szabad többé hinni. Oda kell őket tenni a *Roráté* szerzőjének eredeti versei közé.

## KÖZGAZDASÁG.

A »Danubius« közgyűlése. A »Danubius« hajó- és gépgyár r.-t, Tolnay Lajos min. tanácsos elnöklésével január hó 25-én tartotta évi rendes közgyűlését. Az igazgatóság jelentése szerint a vállalat a lefolyt üzletévben fennállása óta a legmagasabb forgalmat érte el és úgy a budapesti, mint a fumei gyártelep a jövő üzletévre kellő megrendeléssel rendelkezik. 936.803 korona össznyereségből 181.367 korona értékcsökkenési leírásokra, 69.100 korona a tartalék gyarapítására, 100.000 korona az életbeléptetett nyugdíjgyesület céljaira és 510.000 korona 11,33% osztalék fizetésére fordítatik, 11.163 korona új számlára vitetett át. A közgyűlés a felmentvényt megadván, a felügyelő-bizottságba beválasztotta: Mérő János elnököt, Auer Mórt, báró Lippe Viktort, La Borda Sándort, Neumann Ödönt és Valkay Kálmánt. Az esedékes szelvények darabonként 17 koronával f. é. február 1-től váltatnak be.

## TAMÁSSY PARK-SZANATÓRIUMA

Dunaharasztiiban

Pestmegye.

Eleőrangú gyógyintézet alkoholisták, morfinisták és idegbetegok részére. Nap- és légfürdők. Dr. Lahmann szerinti diätetikus konyha. Télen-nyáron nyitva.

Telefon: Budapest környék Dunaharaszti 3.

Budapest, 1910. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betűivel.

## HETI POSTA.

**Lyra.** Ilyesféle verset csak nemrég közöltünk, még pedig Kiss Józseftől. Meg is lepődtünk rajta, hogy ezt a versét nekünk küldi. De aztán újra megnéztük a kéziratot s akkor láttuk, hogy a vers az *Uj Idők* szerkesztőségére van adressálva. Uraságod tehát eltévesztette a címet. Nyilván a kollégánknak is küldött verset, de a csomagolásnál fölcserélte a boricékokat s ránk czimezte azt a kuvertát, amelybe a kollégánknak szánt verset fektette. Ha kívánja, versét az illetékes helyre — az idézett lap szerkesztőségéhez — juttatjuk. Eddig is csak azért nem tettük, mert attól féltünk, hogy az »Uj Idők« elküldik a nekünk szánt verset.

**Szeged.** S. K. Ne bántsuk minden héten az akadémiakusokat. Nagyon elbiznák magukat. Az adatokat megőrizzük.

**Ipolyság.** F. Így is jó.

**Esztergom.** A. Az írásán nincs látszatja, hogy tizenöt esztendő óta szorgalmasan olvassa »A Het«-et. Várjunk még tizenöt évig.

**Szeghalom.** Köszönet a szíves sorokért.

**Osztály.** D. J. Forduljon akármelyik fővárosi könyvkereskedőhöz. Szívesen küldenek ilyen egyfelvonásosokról jegyzéket.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

**Ásványvizek gyógyhatása.** Az Idegforgalmi Vállalat, mely a Magyar Ásványvíz-Forgalmi és Kiviteli r.-t. kezelésében álló erdélyi vizek terjesztésére vállalkozott. újabb vegyelemzések alapján kiváló orvosszakértők által gyógyhatásuk szerint csoportosította ezeket a vizeket. Ennek barmulatos eredménye szerint a **borszéki**, mely mint üdítő és hűsítő ital is a legelső minden vizek között, angolkór és vérszegénység ellen páratlan gyógyszer. A **borhegyi** kiváló nedvvhajtó, fölötte dus lithium tartalommal. Az **előpataki** páratlan gyógyszer gyomor-, vese-, lép-, máj- és epebetegségek-nél. A **bodoki Matild** lugos savanyuvíz a legkellemesebb és legégszesebb élvezeti ital, a répatí pedig biztos sikerű gyógyszer mindenféle huratos bántalmaknál. Különösen nagy gyógyjelentősége van a **sztojka** sósvíznek rekedtség és nátha ellen, **czukorbetegségek**nél pedig olyan speciális gyógyszer, melyhez fogható sehol külföldön sem található. Ezek után remélhető, hogy e gyógyvizek hamarosan elfoglalják a forgalomban az őket méltán megillető helyet.

## Téli fürdőkúra. A budai Szt.-Lukácsfürdő

Nagyszállodájában és Thermal-szállodájában lakás teljes ellátással naponként 10 koronától feljebb. Minden szobától fűtött folyosók vezetnek az iszapfürdőhöz. Természetes forrómeleg kénes források, iszapborogatások. Prospektust küld a

Szt.-Lukácsfürdő Részvénytársaság Budapest, Budán.

Kristály-forrás ásványvíz étvágyat javít, gyomorrontást megakadályoz.

Étvágyat javít, gyomorrontást megakadályoz a

## KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze. Legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. — Vidékre és külföldre kérjen fuvardíjmentes szállításról árjegyzést és czimezze:

Szt. Lukácsfürdő-Kutvállalat, Budapest—Budán.

## PATKÁNY- ÉS EGÉRIRTÓ BACZILLUS „RATIN”.



A m. kir. belügyminiszter 109428.909. VII. b. sz. a. hozott határozatával a kereskedelemügyi és földmívelésügyi m. kir. miniszter urakkal egyetértőleg kijelenti, hogy a »Ratin« patkány- és egérirtó bacillus nem mérge, a patkányon, egéren kívül sem az emberre, sem pedig más állatra nem ártalmas. Ezt a m. kir. állami bakteriológiai intézet kísérleteivel is megállapította. Ismertetőt ingyen küld a fölerakat: »Ratin« bakteriológiai laboratórium képviselőse Budapest, VII., Rottenbiller-utca 30. — Fiókierakat: »Órangel« gyógyszerár, Rákoskeresztúr.

PROSPEKTUST

KIVÁNATRA KÜLD

AZ IGAZGATÓSÁG.